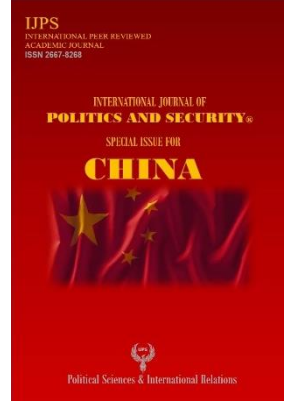

International Journal of Politics and Security (IJPS)

ISSN: 2667-8268

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijps>

Çin'in Kültürel Diplomasisi: Konfüçyüs Enstitüleri'nin Rolü ve Eleştiriler

Yazar(lar): Buket ÖNAL

Kaynak: *International Journal of Politics and Security (IJPS)* / Cilt 2 / Sayı 4 / Temmuz 2020, ss.217-245

Geliş Tarihi : 15.06.2020

Kabul Tarihi : 07.07.2020

Bu makaleye atıf için:

Önal, Buket, "Çin'in Kültürel Diplomasisi: Konfüçyüs Enstitüleri'nin Rolü ve Eleştiriler". *International Journal of Politics and Security (IJPS)*, Cilt. 2, Sayı. 4, 2020, ss.217-245

Bu makalenin tüm hakları International Journal of Politics and Security (IJPS) Dergisi'ne aittir. Önceden yazılı izin almadan hiçbir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik amaçlı alıntılar bu kuralın dışındadır. Yazıda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir.

Çin'in Kültürel Diplomasisi: Konfüçyüs Enstitüleri'nin Rolü ve Eleştiriler

Buket ÖNAL*

Özet

Ülkelerin dış politika hedeflerine ulaşmada önemli bir diplomasi aracı olan “kültür” yüzyıllardır bu amaca hizmet etmektedir. Kültürel diplomasinin olumlu sonuçlarını gören devletler, bu diplomasiyi çoğu kez devlet merkezli kurumsal plan ve programlar çerçevesinde bir dış politika aracı olarak kullanmaktadırlar. Hedef, dış politikayı yürütebilecek ortamı sağlamak amacıyla kültürü dışarda tanıtmak ve yayılmasını sağlamaktır. Bunu sağlayacak en önemli araç da “Dil”dir. Çin de dilini ve kültürünü dünyaya tanıtmak ve öğretme görevini Konfüçyüs Enstitülerine vermiştir. Kısa bir sürede dünyadaki örneklerini sayıca geçen ve dünyanın hemen hemen her yerinde açılan bu enstitüler, Çin'in kültürel diplomasisinin merkezinde yer almaktadırlar. Konfüçyüs Enstitülerinin işlevi, dış politikayı yürütebilecek uyumlu bir dünya inşa etmek ve aynı zamanda “barışçıl yükseliş”e yardım etmektir. Diğer ülkelerdeki eğitim kurumlarıyla ortaklık çerçevesinde açılan bu enstitüler, kuruldukları günden bugüne hem dışarıdan hem de içeriden eleştiri almaktadır. Bu enstitülerin Çin'in propaganda aracı olduğunu ileri süren dıştaki eleştirilere rağmen içeride de bunun tam aksi olarak Enstitülerin bu görevi yeterince yerine getiremediği yönünde eleştiriler vardır. Bu çalışmada, Enstitülerin kültürel diplomasideki rolü ve enstitülere yapılan eleştiriler ayrıntılı ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çin, Kültürel Diplomasi, Konfüçyüs Enstitüsü, Eleştiri.

Cultural Diplomacy of China: Role and Criticisms of Confucius Institutes

Abstract

“Culture”, which is an important tool of diplomacy in reaching the foreign policy targets of the countries, has been serving this purpose for centuries. States that see the positive results of cultural diplomacy often use this diplomacy as a foreign policy tool within the framework of state-centered institutional plans and programs. The aim is to promote the culture and spread it outside in order to provide an environment that can carry out foreign policy. The most important tool to achieve this is “Language”. China, gave the task of introducing and teaching his language and culture to the world to Confucius Institutes. These institutes, which have many examples in the world and opened almost everywhere in the world, are at the center of China's cultural diplomacy. The function of the Confucius Institutes is to build a harmonious world that can carry out foreign policy and at the same time help the “peaceful rise”. These institutes opened in partnership with educational institutions in other countries have been criticized both externally and internally since the day they were founded. Despite the external criticism which suggests that these institutes are China's propaganda tool, there are criticisms inside that the Institutes are not able to fulfill this task adequately. In this study, the role of Institutes in cultural diplomacy and criticisms of the institutes will be discussed in detail.

Keywords: China, Cultural Diplomacy, Confucius Institute, Criticism.

* Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler ABD, E-Mail: buketonal@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-9075-257X.

1. Giriş

Çin'in, "kültürel diplomasi"yi imajını ve ülkeye yönelik olumsuz algıyı değiştirmek için kullandığı ve böylece dış politikasını yürütebilecek daha elverişli bir ortam yaratmak istediği yönünde bir görüş hâkimdir. Çin, bunu doğrularcasına özellikle 2000'li yıllardan itibaren diplomasisinde "kültür" politikalarına daha çok yer vermekte ve özellikle Tibet, Tayvan, insan hakları vb. konulardaki olumsuz küresel algıyı ortadan kaldırmak için "kültürel diplomasi" araçlarını daha çok devreye sokmaktadır. Bunu Çin'in, Softpower 30 sıralamasında 2019 kültür alt endeksinde 8. sırada yer almasıyla anlayabiliriz. Aslında bu, Çin'in muazzam kültürel mirası düşünüldüğünde sürpriz değildir. Kültürün ötesinde, Çin, 2019'daki düşüşe rağmen eğitim ve işletme alt endekslerinde de nispeten iyi performans göstermiş durumdadır.¹

Kültür, Çin'in, kültürel değişimler yoluyla, dünyaya uygar, sorumlu ve güvenilir bir ulus olduğunu göstermeyi amaçlayan yumuşak gücünü arttırması için önemli bir araç olarak görülmektedir.² Kadim Çin tarihindeki önemli kültürel ve entelektüel gelişmeler, modern çağda da geçerli olmaya devam etmiş ve çağdaş Çin'in yumuşak gücüne eklenerek, "Kültürel Diplomasiyi" oluşturmuştur. Konfüçyüsçülük, Taoizm ve Mohizm gibi felsefeler günümüz Çin'in kültürel politikalarının da temelini oluşturmaktadır. Mao dönemindeki kopuşa rağmen 1980'lerden itibaren bu felsefik alt yapıya geri dönmüş ve özellikle "Konfüçyüsçülük" Çinli liderlerin söylemlerinde önemli bir yer almıştır. Buna paralel olarak 2004'ten itibaren kurulan ve dünya geneline hızlı bir şekilde yayılan "Konfüçyüs Enstitüleri" de bu söylemlerin eyleme dönüşmesidir diyebiliriz. Dünyanın birçok ülkesinde hatta aynı ülkede birden fazla üniversitede Enstitü kurulurken aynı zamanda ilkokuldan liseye kadar birçok okulda da "Konfüçyüs sınıfları" açılmıştır. Tüzüğünde de belirtildiği gibi bu enstitüler, Çin dilini ve kültürünü yaymak, Çin ile diğer ülkeler arasındaki eğitim ve kültür alışverişlerini güçlendirmek, Çin ve yabancı ülkeler arasında dostane ilişkiler geliştirmek, çok kültürlü dünyanın gelişimini teşvik etmek ve uyumlu bir dünya inşa etmek amacı güdüyor olsa da son dönemlerde çok daha farklı amaçlara hizmet ettiği yönünde eleştirilmektedir. Dışarıdaki bu eleştirilerin aksine içeride de bu kurumların uluslararası çıkarlara ve ideolojiye yeterince hizmet etmediği yönünde eleştiriler yapılmaktadır. Akademik çalışmaların genelinde

¹ "China," *The Soft Power 30*, 2019, <https://softpower30.com/country/china/> (23.03.2020).

² Danielly Silva Ramos Becard ve Paulo Menechelli Filho, "Chinese Cultural Diplomacy: Instruments in China's Strategy for International Insertion in The 21st Century," *Revista Brasileira de Política Internacional* 62, no.1 (2019), http://www.scielo.br/scielo.php?pid=S0034-73292019000100205&script=sci_arttext (23.03.2020).

enstitülerin başarıları analiz konusu yapılırken, içerideki ve dışarıdaki bu eleştiriler göz ardı edilmiş, Batıdaki akademik çalışmalar da konuyu daha çok tek taraflı ele almayı tercih etmiştir. Oysa bu enstitülerin başarı ya da başarısızlığını ve/veya Çin'in farklı çıkarlarına hizmet edip etmediğini anlamak için konunun her iki taraftan da ele alınıp incelenmesi gerekmektedir. Nitekim bu çalışmada Konfüçyüs Enstitülerinin Çin'in Kültürel Diplomasisindeki rolü, yarattığı fırsatlar ve enstitülere yapılan içerideki ve dışarıdaki eleştiriler hem İngilizce, hem Çince, hem de Türkçe kaynaklar çerçevesinde incelenmiş ve yukarıdaki sorulara cevap aranmıştır.

2. “Kültür” ve “Diplomasi” İlişkisi

Kültürün anlamı ile ilgili olarak farklı görüşler vardır. Kültür, kimine göre, tüm insanlar tarafından yaratılan medeniyetin başarılarına atıfta bulunur; kimilerine göre, düşünme yönelimi, davranış modeli ve kurumsal yönelim de dâhil olmak üzere insanların yaşam biçimidir; kimilerine göre ise temel olarak inançlara veya ideolojiye atıfta bulunur. Edward Burnett Taylor, kültürü “bilgi, sanat, ahlak, inançlar, yasalar ve gelenekler ile toplumun üyesi olan kişilerin edindikleri alışkanlıklar ve yetenekler dâhil olmak üzere karmaşık bir bütün” olarak görür. Clifford Geertz, “insanların düşünce sistemlerinin, değerlerinin, eylemlerinin ve hatta duygularının, tıpkı sinir sistemlerinin kendisi gibi, kültürün ürünleri olduğuna” inanır. Yirminci yüzyılın önde gelen antropoloğu E. Adamson Hoebel da kültürü, “belirli bir toplumun üyelerine özgü ve biyolojik kalıtımın bir sonucu olmayan, bütünleşmiş ve karmaşık bir öğrenilmiş davranış kalıpları sistemi” olarak tanımlar. Kısacası, kültür bu paylaşılan değerleri ifade eder ve genel olarak kabul edilir. Yaşam biçimi, davranışlar, düşünme biçimleri vb. ulusun kültürel gelenekleriyle bağlantılıdır. Bu kültürel gelenek, insan faaliyetlerinin en temel özelliklerini şekillendirmiş ve aynı zamanda ulusları veya ülkeleri birbirinden ayıran önemli bir sembol haline gelmiştir.³ Diplomasi, stratejik avantaj elde etmek ve kişinin kendi çıkarını gözetmek için farklı aktörler arasındaki etkileşim olarak tanımlanırken, uluslararası ilişkiler alanında diplomasi kavramı ise ulus veya örgüt

³ Sun Jisheng, “传统文化与十八大以来中国外交话语体系构建” (18. Ulusal Kongreden Bu yana Çin Diplomatik Söylem Sisteminin Geleneksel Kültürü ve İnşası), https://www.gmw.cn/xueshu/2019-08/16/content_33083529.htm (18.03.2020); Kishore Chakraborty (ed.), “Culture,” *Cultural Diplomacy Dictionary*, The Academy for Cultural Diplomacy (2013): 34 http://www.culturaldiplomacy.org/culturaldiplomacynews/content/pdf/Cultural_Diplomacy_Dictionary.pdf (18.03.2020).

temsilcileri arasında barış, ticaret, savaş, ekonomi, kültür, çevre ve insan hakları gibi konularda müzakere uygulamalarını ifade eder.⁴

Kültür ve diplomasi her zaman ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır. Bir ülkenin diplomasisi mutlaka kendi kültürel özelliklerini yansıtır ve kültür, o ülkenin diplomatik hedeflerini, araçlarını, yöntemlerini ve üslubunu etkiler. Bunu doğrulayan çalışmalar vardır: İlki, bir tür arka plan bilgisi olarak kültürün, insanların değerlerini, davranışlarını ve alışkanlıklarını doğrudan etkilediği yönündeki çalışmalardır. John Roger Searle'ın arka plan bilgisi üzerine yaptığı araştırmaya göre, çoğu zaman insanlar bilinçsizce bir şeyler yaparlar. “Searle'nin “arka plan” dediği şey, genel olarak yetenekler, yetiler, eğilimler, alışkanlıklar, huylar, sorgusuz sualsiz kabul edilen varsayımlar dizisi ve nasılın bilgisidir”.⁵ Davranış bilinçaltı bir durumdadır. Bu bilinçaltı durum aslında arka plan bilgisi tarafından yönlendirilen bir tür eğilim davranışdır. Bu nedenle, aynı arka plan bilgisine sahip insanlar kabaca aynı bilişe ve genellikle benzer davranışlara sahiptirler. Pierre Bourdieu'nin sosyal teoride “alışkanlık” (habitus) kavramı da arka plana benzer bir açıklama getirir. “Bourdieu'ya göre, kişi daha önce herkesin yaptığı birçok şeyi yeniden yaparak alışkanlığı da yeniden üretmiş olur. Başka bir deyişle alışkanlık, eylemi yapan kişinin çok da hesaplamadan yaptığı ve özünde toplum tarafından kabul görmek için pratiğe döktüğü bir gerçekliktir. Hesaplamadan yapmaktan kasıt bireyin toplumca kendisinden beklenenin dışında bir şey yapmama eğiliminde olmasıdır”. Bu alışkanlıklar sadece yansıtıcı alışkanlıklar değildir, aynı zamanda uzun bir yaşam, çalışma ve uygulama döneminden sonra alınan alışkanlıklardır.⁶ Michel Foucault tarafından önerilen “tarihsel ön bilgi” de benzer bir işleve sahiptir. Hiç kimse tarihsel ön bilginin etkisinden kaçamaz. Devlet için de dış politikanın oluşturulması, kültürel geleneğini, politik düşüncesini yansıtacak ve belirli eylemlerin uygulanmasını doğrudan etkileyecek belirli bir kültürel arka planda gerçekleşir. Dış meselelerin ve politika seçimlerinin algılanmasında da aynı şey geçerlidir. İkincisi, bir ülkenin teorik inşasının kültürel farklılıkları da yansıtacağına yönelik çalışmalardır. Teori, gerçekliği açıklamak, tanımlamak ve tahmin etmek için kullanılan sistematik bir fikirdir. Kültür önemli bir teorik yapı kaynağıdır. Teoloji kurucuları belirli bir zaman ve kültürel alanda doğarlar ve teorik yapılarını da güçlü bir kültürel baskı yansıtır. Örneğin Barry Buzan tarafından temsil edilen

⁴ Chakraborty, “Diplomacy,” 38.

⁵ Vedat Çelebi, “John Roger Searle'de Bilinç ve Yönelimsellik,” *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, no.18 (2014): 22.

⁶Seyda Koçak, “Pierre Bourdieu ve Meşhur Kavramları,” https://www.academia.edu/5808619/Pierre_Bourdieu_ve_Meşhur_Kavramları (18.03.2020).

İngiliz okulunun önerdiği temel “Uluslararası Toplum” kavramı, aslında Avrupa tarihi ve uluslararası ilişkiler pratiğine dayanmaktadır ve bahsedilen uluslararası toplum aslında Avrupa merkezli bir uluslararası toplumdur. Teorik inşanın kültürel temellerindeki farklılıklar, farklı ülkelerin birbirlerinin dış politikalarını ve davranışlarını anlamalarını ve yorumlamalarını zorlaştırmaktadır. Üçüncüsü, bir ülkenin dış politikasının kaçınılmaz olarak kültürel geleneklerden etkilendiği ve kendi kültürel özelliklerini yansıttığına yönelik çalışmalardır. Kültürel geleneklere göre, diplomatik hedeflerin oluşturulmasının diplomatik araçlar, diplomatik yöntemler ve diplomatik stil üzerinde etkisi vardır. Farklı kültürel geleneklere sahip ülkeler, diplomasiğin ulusal özelliklerinde de büyük farklılıklar göstermektedir.⁷

3. Kültürel Diplomasi

Kültürel diplomasiğin tanımı konusunda belirli bir fikir birliği olmasa da en iyi şu şekilde tanımlanabilir; “ülkelerin kültürel ve politik değerlerini dünyanın geri kalanına tanıttığı araçlar bütünü”. “Kültürel Diplomasi” kavramı henüz yeni olsa da uygulamada yüzyıllardır var olmuştur diyebiliriz. Kâşifler, gezginler, tüccarlar, öğretmenler ve sanatçılar, ilk “kültürel diplomatlar” olarak düşünülebilir. Örneğin, düzenli ticaret yollarının oluşturulması ile tüccarlar ile hükümet temsilcileri arasındaki bilgi ve kültür alışverişi kültürel diplomasiğin ilk örnekleridir. Temel fikir, insanların farklı kültürlere ve perspektiflere erişmesine izin vermek ve bu şekilde karşılıklı anlayışı ve diyalogu teşvik etmektir. Bu anlamda kültürel diplomasiğin olumlu ve olumsuz biçimleri vardır. Bir devlet kültürel alışverişi aktif olarak desteklediğinde ve kültürlerarası ilişkileri güçlendirmek için yumuşak güç girişimlerini kullandığında olumlu, ulusal imajı veya çıkarları korumak için kültürel etkileşimleri kısıtladığında veya sınırlandırdığında olumsuz kültürel diplomasi gerçekleşmiş olmaktadır. Kültürel diplomasi, ulusal hükümetler de dâhil olmak üzere bir dizi aktör tarafından uygulanmaktadır; kamu ve özel sektör kurumları ve sivil toplum gibi.⁸

Daha geniş tanımlamayla kültürel diplomasi, fikirlerin, değerlerin, geleneklerin ve kültür ya da kimliğin paylaşımından yararlanarak, bunları ilişkileri güçlendirmek, sosyo-kültürel işbirliğini geliştirmek, ulusal çıkarları ve ötesini teşvik etmek için kullanılmasıdır. Diğer bir deyişle kendi kültürel çıkarlarını korumak ve ulusal kültürel hedeflerini

⁷ Jisheng, “传统文化与十八大以来中国外交话语体系构建.”

⁸ Chakraborty, “Cultural Diplomacy,” 30-31; “What is Cultural Diplomacy?,” *Institute for Cultural Diplomacy*, http://www.culturaldiplomacy.org/index.php?en_culturaldiplomacy (16.03.2020).

gerçekleştirmek amacıyla belirli yabancı kültürel politikaların rehberliği altında egemen devletler tarafından kültürel yollarla yürütülen diplomatik faaliyetleri ifade eder. Bir hükümet tarafından üstlenilen kültürel faaliyetler arasında, uluslararası kültürel değişimlerle ilgili resmi anlaşmaların imzalanması; uluslararası kültürel konferanslar; organizasyon veya uluslararası kültürel organizasyonlara katılım; kültürel sergiler vb. yer almaktadır. Diplomasinin amacı, ulusal çıkarları ve her şeyden önce ülkenin toprak bütünlüğünü ve ulusal güvenliği gerçekleştirmektir. Kültürel çıkar, genel ulusal çıkarların bağımsız bir parçası olarak kabul edilirse, kültür de diplomasi olarak tanımlanabilir. Eğer dar anlamda, en doğrudan ve en sık görülen diplomasi biçimi politik diplomasiyse, o zaman şüphe yok ki geniş uluslararası ilişkiler alanında, en doğrudan ve sık ilişki politik, askeri, ekonomik veya teknolojik değil, kültürel dir. Kültür, davranışları ve inançları yönlendiren temel düzen olarak görüldüğünde, bu sadece bir diplomasi parçası değil, aynı zamanda dış politikanın asıl nedeni veya sebebidir diyebiliriz. Ancak, basit bir kültürel değişim kültürel diplomasinin gerçekleştiği anlamına gelmez. Belirli bir stratejinin parçası olarak gerçekleşmelidir. Özetlemek gerekirse, kültürel diplomasi, tarihsel bir perspektiften, uluslar ve etnik gruplar arasındaki kültürel değişimlerin belirli bir aşamaya gelişiminin siyasallaştırılmış ürünüdür ve aynı zamanda diplomatik faaliyetlerin olgunluğunun bir işaretidir. Dünya diplomasi tarihinde kültürel diplomasi, ekonomik diplomasi, politik diplomasi ve askeri diplomasi, diplomatik faaliyetlerin dört seviyesini oluşturmaktadır. Birbirlerini tamamlarlar ve ulusal çıkarları gerçekleştirme sorumluluğunu paylaşırlar. Dahası, kültürel diplomasinin yüksek derecede “barışçılığı” veya “esnekliği” nedeniyle, hedef ülkeler tarafından diğer diplomasi biçimlerinden daha kolay kabul edilebilir ve dış ilişkilerde genellikle diğer diplomatik yollarla ulaşılamayan stratejik bir rol oynar. Kitlesel iletişim teknolojisinin yaygınlaşmasıyla, giderek küreselleşen, birbirine bağımlı bir dünyada, kültürel diplomasi dünya çapında barışı ve istikrarı teşvik etmek için kritik öneme sahiptir. Kültürel diplomasi, bir ülkenin uluslararası imajını şekillendirmek ve uluslararası strateji elde etmek için etkili bir araç olan ulusal kültürel yumuşak gücü kullanmanın önemli bir yoludur. Kültürel diplomasi iki şekilde ele alınabilir. Bir tanesi, ülkenin genel diplomasinin bir parçası olarak kültürel diplomasidir ve ülkenin dış stratejik hedeflerine ulaşmak için önemli bir araçtır. Diğer nesnel olarak, kültürel bir değişim faaliyeti olarak, kültürel diplomasidir ve ülkenin dış kültürel ilişkilerinin önemli bir parçasını oluşturur.⁹

⁹Zhang Qingmin, “文化外交：塑造国家良好形象” (Kültürel Diplomasi: Ülkenin Güzel İmajını

4. Çin'in "Kültürel Diplomasi" Politikalarının Tarihsel Kökenleri

Çin tarihinde, uyumun ve dostluğun yayılmasına özel olarak vurgu yapıldığı dönem, "Yüz Düşünce Okulları" olarak da bilinen ilkbahar ve sonbahar dönemdir (MÖ 771 - MÖ 476)¹⁰. Yüz Düşünce Okulu'nun stratejistleri, devletin hedef ve çıkarlarını güvence altına almak için zorlama yerine diplomatik manevra yapmayı tercih etmişlerdir. Özellikle Kong Zi veya Konfüçyüs (MÖ 551-MÖ 479)¹¹, gücün sınırlandırılmasını ve düzenlenmesini vurgulamış ve savaştan ziyade eğitim ve insanlığa odaklanmıştır. "İnsan doğası iyidir" düşüncesi Konfüçyüs'ün fikir ve söylemlerinin temelini oluşturmuştur. Zamanın bir başka büyük düşünürü olan Mencius da (MÖ 372-MÖ 289)¹² insanın eğiliminin iyiye doğru olduğunu tekrarlayarak "iyi (hayırsever) insanın yüksek bir konumda olması gerektiğine" inanmış ve hayırsever kralların hiçbir zaman düşmanının olmayacağı fikriyle savaşları kınamıştır. Konfüçyüs-Mencius'un siyasi görüşü, devlet prestijini artırmak için geniş topraklara sahip olma ihtiyacını reddetmiştir. Politik ahlak sistemi olarak uyum ve barış toplumu kurmayı hedefleyen Konfüçyüsçülüğün yanı sıra Taoizm¹³ ve Mohizm¹⁴ felsefesi de "evrensel sevgiyi" ve problemleri çözmek için tartışma ve ikna erdemlerini vurgulamıştır.

Şekillendirmek), (2009), http://www.china.com.cn/international/txt/2009-09/10/content_18501006.htm (18.03.2020); Yu Huifen, "文化外交：中国的优势、机遇与挑战" (Kültürel Diplomasi: Çin'in Avantajları, Fırsatları ve Zorlukları), (2017), <http://www.chinesewritersusa.org/yuhuifen-blog/2017/8/12> (18.03.2020); "What is Cultural Diplomacy."

¹⁰ Çin, M.Ö. 700'den 220'ye kadar büyük bir kültürel değişim yaşamış ve bu dönemde ortaya çıkan filozofların geliştirdiği okula da "Yüz Düşünce Okulu" adı verilmiştir. Bkz. "Konfüçyüs Kimdir," <https://www.felsefe.gen.tr/konfucyus-kimdir/> (18.03.2020).

¹¹ Konfüçyüs'ün Çin'deki Doğu Zhou Hanedanlığı döneminde yaşadığı sanılmaktadır. Konfüçyüs aslında bir devlet adamı olmakla birlikte, verdiği öğütler ve insanların bir arada yaşama ve çalışma tarzlarına ilişkin derin kavrayışı dolayısıyla, tüm zamanların en büyük öğretmenlerinden biri olarak görülmüş ve çevresinde çok sayıda insan toplamıştır. Onun kurduğu felsefe geleneği, bir devlette düzeni egemen kılmayı bilen insanın nasıl yetiştirileceği sorununa çözümler getirirken, erdemi en önemli konu yapmıştır. Bkz. "Konfüçyüs Kimdir," <https://www.felsefe.gen.tr/konfucyus-kimdir/> (18.03.2020).

¹² Meng Zi'nin (Mencius), insan doğası ve siyaset üzerine olan görüşleriyle Konfüçyüsçülüğü geliştirilmiş, yazıya geçirmiş ve sistematik bir yapıya kavuşturmuş Çinli düşünürdür. Bkz. "Mencius," *Britannica*, <https://www.britannica.com/biography/Mencius-Chinese-philosopher> (18.03.2020).

¹³ Çinin en eski dinlerinden biri olan Taoizm, Şintoizm ve Konfüçyanizm (Konfüçyüsçülük)'e reaksiyondan doğmuştur. Kurucusu Lao Tzu (Lao-Tse / ihtiyar bilgin)'dir. Taoizme göre, insan ancak manevi yönüyle insandır. Bunun için Tao rehber olarak kabul edilmelidir. Taoizmin temel prensibi "iyilere karşı iyilik yapmak, iyilik yapmayanlara karşı yine iyilik yapmak, böylece her şeyin iyi olmasını sağlamak" olarak özetlenebilir. Bkz. "Taoizm," *Dünya Dinleri*, <http://dunyadinleri.com/taoizm.html> (18.03.2020).

¹⁴ Mohizm, Mozi tarafından geliştirilen mantık, rasyonel düşünce ve bilim felsefesidir. Genel olarak sevgiye çağrı ve tüm anlaşmazlıkları barışçıl yoldan çözmeyi talep etmeyi öngörür. Mohizm; Konfüçyüsçülük, Taoizm ve Legalizm ile yaklaşık aynı zamanda gelişmiştir. Bkz. "Mohizm (Mohism) Nedir?," <https://www.felsefe.gen.tr/mohizm-mohism-nedir/> (18.03.2020).

Taoizmin ana metinlerini yazan Çinli filozof Lao Zi (MÖ 604-MÖ 531)¹⁵, savaşları reddederek eğitim ve alçakgönüllülüğü öne çıkartırken, ünlü Strateji Uzmanı Sun Zi de (MÖ 544-MÖ 496)¹⁶ “Savaş Sanatı”nda, güçlendirilmiş şehirlerinden ziyade düşmanın zihnine saldırılmasını savunmuştur. Ona göre, “Gerçek zafer, savaşmadan kazanılan zaferdir. Gerçek önder savaşmadan kazanan önderdir”. Gerçekten de, Çin antik felsefesi ve tarihi nadiren sert bir güç benimsemiş ve çatışmalara katılmanın aksine dost kazanmaya odaklanmıştır. Daha sonra Çin tarihi, zamanın ulusal çıkarları tarafından dikte edilen farklı stratejiler ve öncelikler üretse de modern Çin’in stratejik katılımında göze çarpan yumuşak güç ve kültürel diplomasi, aslında batı deneyimlerinin özümsemesi değil, eski tarihinin ve geleneğinin ürünleridir diyebiliriz.¹⁷ Bu nedenle, Çin kültürü, değişimlere uyum sağlarken eski özelliklerini de korumaktadır. Tarihsel süreçte “Kültür”, siyasetten de etkilenmiş ve farklı liderler altında çeşitli alt tonlar kazanmıştır. Mao Zedong (Dönem 1945-1976), Kültür Devrimi (1965-1975) sırasında Konfüçyüsçü öğretileri devrimci olarak görmeyerek arka plana atarken,¹⁸ sonraki liderler Konfüçyüsçülüğü neredeyse tutkuyla kabul etmişlerdir. 1980’lerde Çin’in yeni lideri Deng Xiaoping’in (Dönem 1978-1992) reform ve dışa açılma politikaları, kendini kültür alanında da hissettirmiş, Batı’nın modernitesine duyulan ilgiyle birlikte, geleneksel kültür de yeniden canlanmıştır. 1990’lara gelindiğinde de Çin’de milliyetçilik ve vatanseverlik yükseliş göstermiş, Komünist Parti, geleneksel Çin kültürünün yeniden canlanması için Konfüçyüsçülüğü desteklemiştir. Nitekim ister Jiang Zemin’in (Dönem 1993-2002) “ülkenin erdem ile yönetilmesi” ister Hu Jintao’nun (Dönem 2003-2013) “uyumlu dünyası” olsun, Konfüçyüs ideallerini modern Çin’in çeşitli ulusal hedeflerini vurgulama ve gerçekleştirmede merkezi konuma koymaktadır. 2003 yılında Hu Jintao’nun danışmanlarından Zheng Bijian’in “barışçıl yükseliş” doktrini de Çin’in uluslararası ilişkilerde daha büyük bir rol oynayabilmesi için dünyanın geri kalanına bir tehdit yaratmadığını göstermesini ve düşmanlığın üstesinden

¹⁵ Lao Çince “yaşlı”, Zi da “hoca”, “bilge” demektir. Tao Te Ching kitabının yazarı bilge Lao Zi, Taoizmin kurucusu kabul edilen, önemli bir Çin filozofudur. Bkz. “Lao Zi (Lao Tzu) Kimdir?”, <https://www.felsefe.gen.tr/lao-zi-lao-tzu-kimdir/> (18.03.2020).

¹⁶ Wu Devleti’nde (Şimdiki Çin) yaşamış ünlü Çinli komutan, filozof ve askeri bilgedir. Savaş stratejisi üzerine yazdığı Savaş Sanatı (Çince:兵法, Pinyin: Bīng Fǎ) adlı yazılarda toplanan sohbeti dünyanın en eski strateji kuramları olarak kabul görür. Bkz. “Sun Tzu”, *Wikipedia*, https://tr.wikipedia.org/wiki/Sun_Tzu (18.03.2020).

¹⁷ Parama Sinha Palit, “China’s Cultural Diplomacy: Historical Origin, Modern Methods and Strategic Outcomes,” *China Research Center* 12, no.2 (2013), https://www.chinacenter.net/2014/china_currents/12-2/chinas-cultural-diplomacy-historical-origin-modern-methods-and-strategic-outcomes/ (18.03.2020).

¹⁸ Bu dönemde yeterince devrimci ve demokratik olmadığı iddiasıyla Konfüçyüs heykellerinin, tapınaklarının ve eserlerinin büyük çoğunluğu imha edilmiştir. Bkz. Cemre Pekcan, “Konfüçyüs Felsefesinin Dış Politikaya Etkisi Bağlamında 2003-2013 Yılları Arasında Çin-ABD İlişkiler,” *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 72, no. 4 (2017):1129.

gelmek için yurtdışında Çin kültürü ve Çin'e karşı olumsuz imgeleri ortadan kaldıracak faaliyetlerde bulunmasını öneriyordu. 1994'te hükümet tarafından desteklenen Uluslararası Konfüçyüs Derneği'nin kurulması ve 2002'de Komünist ideolojiye bağlılığıyla bilinen Çin Halk Üniversitesi'nde "Konfüçyüs Çalışmaları"nın başlatılması bunlara somut örneklerdir. Olimpiyatlardaki "Tek Dünya, Tek Hayal" sloganı ise uyum, barış ve gücün simgesi haline gelmiştir.¹⁹

Jiang Zemin'in "Ülkenin Erdem İle Yönetilmesi" anlayışı, Konfüçyüs'ün ahlak/iyilik/erdemlik anlayışına dayanır. Bunlar öğrenilebilir ve öğretilbilir şeylerdir ve toplumda barış ve uyum ancak bilgeliğin rehberliğinde sağlanabilir. Zemin, 2000 yılının Haziran ayında "İdeolojik ve Siyasi Çalışma Merkezi Konferansı"nda, üstyapıların bileşenleri olarak yasaların ve ahlakın, sosyal düzeni korumak ve insanların düşünce ve davranışlarını düzenlemek için önemli araçlar olduğunu söylüyor ve Ocak 2001'de de "Ulusal Propaganda Bakanlar Konferansı"nda da "hukukun üstünlüğünü erdem üstünlüğü ile birleştiren" stratejisini açıkça ortaya koyuyordu. Jiang Zemin'in "erdem kuralı" düşüncesi içerik bakımından zengin ve derin teorik bir temele sahiptir. Zemin'e göre, ülkenin erdemle yönetilmesi, "mesleki etik, sosyal etik ve aile erdemlerinin inşasına dayanarak, aktif olarak sosyalist pazar ekonomisinin gelişmesi için uygun bir sosyalist ideolojik ve ahlaki sistem kurulacak ve bunun tüm insanlar tarafından evrensel olarak tanınması ve bir standart haline getirilmesi" sağlanacaktı.²⁰

Hu Jintao döneminde ön plana çıkan "Uyumlu Dünya" ilkesi de Çin kültürünün ve Konfüçyüs öğretisinin en önemli parçaları olan barış ve uyumu vurgulamaktadır. 22 Nisan 2005'te Cakarta'daki Asya-Afrika Zirvesi'nde Hu Jintao, Asya ve Afrika ülkelerinin farklı medeniyetler, eşit diyalog, kalkınma ve refah arasındaki dostluğu teşvik etmeleri / uyumlu bir dünya kurlmaları gerektiğini belirten bir konuşma yapmış ve "uyumlu dünya" kavramını uluslararası sahnede ilk kez dile getirmiştir. Bu kavram daha sonra Jintao'nun Rusya ziyareti sırasında imzalanan Çin-Rusya Ortak Bildirisi'ne yazılmış ve 2005'deki BM'nin 60. Kuruluş yıldönümü zirvesinde Genel Kurul'da yaptığı "Kalıcı Barış ve Ortak Refahın Uyumlu Bir

¹⁹ Pekcan, "Konfüçyüs Felsefesinin Dış Politikaya Etkisi," 1131-1132; Palit, "China's Cultural Diplomacy."

²⁰ "2001年：江泽民提出“以德治国”理念” (2001: Jiang Zemin "erdemle yönet" kavramını ortaya koydu), (2009),

http://news.ifeng.com/special/60nianjiagu/60biaozhirenwu/renwuziliao/200909/0910_7766_1343080.shtml

(18.03.2020); Hu Jintao, "世界媒体应携手并进为和谐世界作出贡献" (Dünya Medyası Uyumlu Bir Dünyaya Katkıda Bulunmak İçin El Ele Gitmeli), *The Central People's Government of the People's Republic of China*, (2009), http://www.gov.cn/ldhd/2009-10/09/content_1434675.htm (18.03.2020).

Dünya İnşa Etme Çabaları” başlıklı konuşmada da bu çağrı tekrarlanmıştır. Jintao, konuşmasında “yeni yüzyılın insan toplumunun gelişimi için parlak umutlar gösterdiğine dikkat çekmiş ve hem fırsatların hem de zorlukların bir arada bulunduğu önemli bir tarihsel dönemde, ancak dünyadaki tüm ülkelerin yakından birleşmeleri, kalıcı barış ve ortak refah ile uyumlu bir dünya kurabilmeleriyle bu zorluklarla baş edilebileceğini” söylemiştir. Aslında “uyumlu bir dünya” fikri, Çin’in yeni nesil liderleri tarafından Çin’in yeni dönemindeki dış politikasının ve hedeflerinin yeni bir özetidir diyebiliriz.²¹

Başkan Xi Jinping de (Dönem 2013-...) Mayıs ve Haziran 2016’da üst üste iki kez “kendine güven ve kurumsal özgüven ile kesin sosyalist yolun kendine güveninin kültürel öz güvene uyması gerektiğini” kaydetmiştir. 19. Çin Komünist Partisi Ulusal Kongresi’nde yaptığı konuşmada “Çin’in hikâyelerini iyi anlatabilecek, Çin’in gerçek, çok boyutlu ve panoramik bir görünümünü sunacak ve ülkemizin kültürel yumuşak gücünü artıracak uluslararası iletişim kurma kapasitemizi geliştireceğiz” diyerek bu istekliliği dile getiriyordu.²²

5. Çin’in “Kültürel Diplomasi” Uygulamaları ve Araçları

Çin’in kuruluşundan bu yana, ülkenin genel diplomasininin bir parçası da kültürel diplomasi olmuş ve Çin geleneksel kültürü, çağdaş Çin diplomatik düşüncesi ve teorisinin önemli bir kaynağı haline gelmiştir. Günümüzde stratejik bir araç olarak kültürel diplomasi, geleneksel diplomasiye hizmet etmeye devam etmekte, aynı zamanda, yeni dönemde Çin’in uluslararası imajını şekillendirme, ulusal kimliği oluşturma ve olumlu uluslararası kamuoyu ortamını geliştirme konusunda önemli bir misyon taşımaktadır. Buna paralel olarak ülkenin uluslararası imajının şekillenmesi ve uluslararası toplum tarafından anlaşılması için “yumuşak güç” önemli bir araç haline almıştır. Çin’de kültür, yumuşak gücün kalbi ve ruhu olarak kabul edilir ve devlet iktidarı için önemli bir kaynaktır. Kültür öyle bir odak noktası haline gelmiştir ki yumuşak güç kavramı neredeyse kültürel güce karşılık gelmektedir. Çin’in dünya çapında

²¹ Yu Guirong ve Gu Xiaodan, “胡锦涛/ 和谐世界0思想的内涵及特征” (Hu Jintao / Uyumlu Dünya Çağrısı ve Özellikleri), *Journal of Northeastern University (Social Science)*9, no. 6 (2007): 512;

“胡锦涛在联合国首脑会议上发表重要讲话” (Hu Jintao BM Zirvesi’nde Önemli Bir Konuşma Yaptı), *Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China*, 2005, <https://www.fmprc.gov.cn/123/wjdt/zyjh/t212359.htm> (18.03.2020).

²² Diego Torres, “China’s Soft Power Offensive,” *Politico*, (2017), <https://www.politico.eu/article/china-soft-power-offensive-confucius-institute-education/> (22.04.2020); Jisheng, “传统文化与十八大以来中国外交话语体系构建.”

Konfüçyüs Enstitülerinin kurulması da dâhil olmak üzere yumuşak gücünü artırmaya yardımcı olmak için aldığı bir dizi önlem, yabancı ülkelerle uyumlu ve dostane ilişkileri güçlendirmeyi ve uluslararası toplumun Çin algısını geliştirmeyi amaçlamaktadır. Son on yıllarda muazzam değişim geçiren Çin’de, geleneksel Konfüçyüsçü ve Taocu değerler (sosyal uyum ve düzene vurgu gibi) modernleşme ve ekonomik kalkınma hedefleriyle organik olarak bütünleşmiştir. Çin’in ekonomik ve siyasi etkisi arttıkça kültürel diplomasi ve kamu diplomasisi yoluyla yumuşak güç geliştirme talebi de artmaktadır. Kültürel diplomasi, kültürel festivaller, sanat sergileri ve dil sınıfları aracılığıyla kişiler arası ilişkileri geliştirmek için güçlü bir araç olarak kullanılmaktadır. Soğuk Savaş’ın sona ermesinden bu yana, Çin’in iç ve dış politikaları ve eylemleri, Çin kültürel diplomasisinin ana hatlarını ve içeriğini açıkça ortaya koymaktadır. Çin’in yükselişiyle Çin liderleri de yavaş yavaş yumuşak gücün önemini fark etmekte ve Ulusal Halk Kongresi ve Çin Komünist Partisi’nin üst düzey liderliği, Çin kültürünün denizaşırı ülkelere yayılmasını teşvik etmek ve ülkenin yumuşak gücünü güçlendirmek için kültürel diplomasinin önemini vurgulamaktadır. 2000’li yıllardan itibaren Kültürel diplomasi, Çin’in gelecek planlarında kullanacağı önemli araçlardan biri olmuş ve 2002’de Çin, kültürel cepheye kendi “küreselleşme” stratejisini açıklayarak cevap vermiştir: Çin’in imajını yenilemek ve uluslararası bir kültür inşa etme “misyonu” yüklenmek.²³

Hu-Wen döneminde (2003-2013)²⁴ birlikte yaşama ve uyum üzerinde durularak kültürel çeşitliliğe daha açık bir bakış açısı kazandırılmıştır. Wen Jiabao “Kültürel çeşitlilik bu dünyada nesnel bir gerçektir ve yalnızca kültürlerin çeşitliliğine saygı duyulduğunda medeniyetler ilerleyecektir” diyordu. Bu dönemde aynı zamanda, “barış, kalkınma, işbirliği ve karşılıklı yarar” gibi büyük ulusal çıkarlara uygun olarak, uzlaşmacı ve pragmatik bir kültürel politika izlemeye işaret ediliyor ve 2004 yılında kültür, Çin’in siyaset ve ekonomi sonrası diplomasisinin üçüncü direği ilan ediliyordu. 2007 yılında, Başkan Hu Jintao, 17. Çin Komünist Partisi Ulusal Kongresi’nden önce, kültürün giderek artan bir sosyal uyum ve yaratıcılık kaynağı olduğu ve kapsamlı ulusal gücün güçlendirilmesinde artan bir faktör olduğunu vurgulamıştır. Bu tarihten itibaren Çin ve dünyadaki 123 ülke 5 yıl geçerli kültürel işbirliği anlaşmaları imzalamış, yıllık 430 kültürel değişim uygulama planı oluşturulmuş ve 160’tan fazla ülke ve bölge ve dünyadaki binlerce kültürle farklı kültürel alışveriş içine

²³ Xin Liu, “China’s Cultural Diplomacy: A Great Leap Outward with Chinese Characteristics? Multiple Comparative Case Studies of the Confucius Institutes,” *Journal of Contemporary China* 28, no. 118 (2019): 646-661, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10670564.2018.1557951> (18.03.2020); Becard ve Filho, “Chinese Cultural Diplomacy.”

²⁴ Cumhurbaşkanı Hu Jintao ile Başbakan Wen Jiabao’nun liderliğindeki döneme verilen isimdir.

girilmiştir. Buna paralel olarak kültür, eğitim, turizm, medya, sağlık, spor ve diğer alanlarda işbirliğini güçlendirmeye yönelik politikalar izlenmiş, bazı önemli festivallerde Çin kültürünü tanıtmak için yurtdışında da kutlamalar düzenlenmiştir. Çin Komünist Partisinin 17. Merkez Komitesi Altıncı Genel Oturumunda, “Sosyalizmin Büyük Gelişmesini ve Refahını Teşvik Etmek İçin Kültürel Sistem Reformunun Derinleştirilmesine İlişkin Kararlar” kabul edilmiş, kültürel bir güç oluşturma hedefi ortaya konulmuş ve Çin kültürünü dünyaya yayma gereği vurgulanmıştır.²⁵ Partinin 18. Merkez Komitesi de kamu diplomatik faaliyetlerinin hükümet tarafından yönetilmesi ve piyasa ilkelerine göre yürütülmesi gerektiğini duyurmuş ve yumuşak güç diplomasisini teşvik etmek için birden fazla kanalın kullanılması öngörülmüştür. Böylece Çin’in yumuşak güç dış politikası giderek çeşitlenmiş ve kültürel faaliyetleri de giderek genişletilmiştir. Çin’in diplomasisindeki dönüm noktası 2012’de yapılan Partinin 18. Ulusal Kongresidir. Kongre’den sonra Çin, bir dünya gücü olarak statüsünü açıklamış ve Çin karakteristikleri ile diplomasi teorisini geliştirmeyi ve Çin karakteristikleri ile büyük güçlerin diplomasisini uygulamayı önermiştir. Çin diplomasisinin kültürel bilinci giderek daha belirgin hale gelmiş ve geleneksel Çin kültürünün diplomasideki rolü yeniden tanınmıştır. Bu dönemden itibaren Çin tarafından önerilen yeni diplomatik fikirlerin çoğu Çin’in geleneksel kültürüyle ilgilidir ve ulusal niteliklerin Çin’in diplomasisi üzerindeki etkisi Çinli liderlerin sıklıkla tekrarladığı diplomatik bir söylem haline gelmiştir. Xi Jinping, “Çağdaş Çin, tarihi Çin’in devamı ve gelişmesidir. Çağdaş Çin ideolojisi ve kültürü de geleneksel Çin ideolojisi ve kültürünün mirası ve yüceltilmesidir. Çinliler, Çin’in kültürel mirasını iyice anlamalı ve Çinlileri besleyen kültürü doğru bir şekilde kavramalıdır. Bunlar, Çin’in ne tür bir dış politika izlediğini belirleyecektir” diyordu.²⁶

Çin’in, diğer ülkelere (uluslararası medya, akademik değişim programları, uluslararası kültür ve sanat sergileri ve yurtdışındaki kültür enstitüleri) benzer kamusal ve kültürel diplomasi araçlarını kullandığı söylenebilir. Bunlar arasında, Çin kültürünün yurtdışındaki profilini yükseltmeye yardımcı olacak çeşitli sanat sergileri, konserler ve büyük ölçekli etkinlikler (2008 Olimpiyat Oyunları²⁷ ve 2010 World Expo²⁸ gibi) vardır. Çin ulusal

²⁵ Lu Shiwei, “中国文化外交的机遇、挑战与战略思考” (Çin Kültür Diplomasisinin Fırsatları, Zorlukları ve Stratejik Düşüncesi), (2012), <http://memo.cfisnet.com/2012/1231/1294075.html> (20.03.2020).

²⁶ Jisheng, “传统文化与十八大以来中国外交话语体系构建”.

²⁷ Olimpiyat Oyunlarının düzenlenmesi sürecinde çeşitli kültür festivalleri, sergiler, forumlar ve diğer kültür ve spor etkinlikleri düzenlenmiş ve Çin kültürü hakkında dünyaya bilgi verilmeye çalışılmıştır. Bkz. Qingmin, “文化外交：塑造国家良好形象.”

kültürünün önemli bir parçası olan Çince, Çin kültürünü anlamının en etkili ve doğrudan yolu olarak görülmüştür. İlk kez 2004'te kurulan Çin'deki Konfüçyüs Enstitüsü de çok sayıda ülkede çok sayıda öğrenciye dil ve eğitim olanakları sağlamak için öğretim ve etkinlik merkezi kurmuştur. Yurtdışında Çince okuyan kişi sayısı 30 milyonu aştığı bilinmektedir. İlk ve orta dereceli okullara Çince derslerinin eklenmesi yeni bir trend haline gelmiştir. Aynı zamanda, Çin'in resmi medyası küreselleşmenin giderek daha fazla farkındadır (özellikle Tibet konusunda dünyayı ikna edememek buna önemli bir neden oluşturmuştur) ve buna yönelik girişimler içindedir. 2010'dan itibaren yurtdışında 24 saat açık olan kablolu haber kanalları ve gazetelerinin varlığı (China Daily, Asia Weekly ve European Weekly) ve 2011'de New York Time Square'de Çin'in reklamlarının yayınlanması bunlara örnektir.²⁹ Xinhua Haber Ajansı'nın 180 uluslararası ofisi vardır ve 3 binden fazla muhabir ve yerel olarak işe alınan çalışanlar, sekiz dilde yayın (Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça, İspanyolca, Arapça, Portekizce ve Japonca) yapmaktadır. Aralık 2016'da adını China Global Television Network (CGTN) olarak değiştiren China Central Television (CCTV), 171 ülkede 6 kanalda (2 İngilizce ve Arapça, Fransızca ve İspanyolca) yayın yapmış, China Radio International (CRI) 65 dilde yayın yaparak BBC Radio'nun arkasından dünyanın en büyük ikinci radyo kuruluşu olmuştur. 2009 yılında İngilizce olarak lanse edilen ve ABD'de, Çince ve İngilizce günlük haberler yayınlayan ilk Çin gazetesi olan Global Times, The Economist tarafından "dikkate değer bir yenilik" olarak kabul edilmiştir.³⁰

Çin film endüstrisi de kültür diplomasisinin önemli bir aracıdır. Çin, Hollywood'un ve diğer küresel oyuncuların ilgisini çeken bir ülke haline gelmiştir. Bu pazarı korumak için Çin, büyük bütçeli yabancı filmlerin sayısını yılda 34 ile sınırlayan bir kota sistemi uygulamaktadır. Bu sınırlamayı aşmanın bir yolu uluslararası ortak yapımdır. Bu amaçla Çin stüdyoları ve Hollywood arasındaki ortak yapım giderek yaygınlaşmaktadır. Tabii bu yapımlarda Çinlileri kötü göstermemek ve Tibet gibi hassas konulara değinmemek gibi Çin sansürünün de olduğunu söylemek lazım. Çin'in bu içerik kontrolü, hem Çin'in yurtdışında olumsuz temsillerinden kaçınmayı hem de Çin'de neyin görüntülendiğini kontrol etmeyi

²⁸ World Expo, "ekonomi, bilim ve teknoloji ve kültür alanlarında olimpik olay" olarak bilinir. Kültürel diplomasiyi uygulandığı başka bir platformdur. Çin bu yolla kültürünü, ekonomik ve teknolojik gelişimini diğer ülkelere gösterebilmiştir. Bkz. Qingmin, "文化外交：塑造国家良好形象."

²⁹ Zhang Lihua vd., "China's Cultural Diplomacy: Strategy, Policy, and Implementation," *Carnegie-Tsinghua Center for Global Policy*, (2015), <https://carnegietsinghua.org/2015/04/17/zh-event-4812> (18.03.2020); Qingmin, "文化外交：塑造国家良好形象"; Palit, "China's Cultural Diplomacy"; Liu, "China's Cultural Diplomacy."

³⁰ Becard ve Filho, "Chinese Cultural Diplomacy."

amaçlamaktadır. Hollywood şirketleri ile gelişen bu yeni ilişkide Çin, teknik bilgisini arttırmış, yerel kültür endüstrilerini geliştirmiş ve film stüdyolarına yatırım yapmaya başlamıştır.³¹ Yine de tüm dünyada en çok bilinen ve tartışılan Kültürel Diplomasi aracı Konfüçyüs Enstitüleridir diyebiliriz.

6. Konfüçyüs Enstitüleri: Kuruluş, Amaç ve İşleyiş

Konfüçyüs Enstitüleri, Çin'in kültürel yumuşak güç gündeminin en görünür tezahürünün yanı sıra kültürel diplomasisinin en önemli araçlarından ve stratejilerindedir. Çin 2002'den itibaren Çince öğretimini teşvik edecek kurumlar üzerinde düşünmeye başlamış, İngiltere'nin, Fransa'nın, Almanya'nın ve İspanya'nın kendi dillerine yaptığı yatırımdan ilham alarak 2004 yılında kendi kurumunu oluşturup Konfüçyüs Enstitüsü adını vermiştir. Enstitüler, Çin'in gelişen söylemine ve kimliğine hitap etmektedir. Çin hükümeti tarafından finanse edilen ve dünya çapında Çin dilini ve kültürünü destekleme misyonuyla hareket eden Çin Konfüçyüs Enstitüsü, kuruluşundan bu yana, hızla dünya çapında büyümüştür. Konfüçyüs Enstitüleri, yerel bir üniversite ile programdan sorumlu Konfüçyüs Enstitüsü Genel Merkezi Hanban (Uluslararası Çin Dil Konseyi Ofisi) arasındaki ortak girişimlerdir. İlk kurulduğunda, bir Çin dili eğitim ajansı olan ve Eğitim Bakanlığı tarafından yönetilen Hanban'ın işlevleri yıllar geçtikçe devlet tarafından kültürel değişimleri içerecek şekilde yavaş yavaş genişletilmiştir. Hanban, bugün 11 farklı bakanlık ve komisyonun ortak yönetimi altında uzun vadeli ulusal kalkınma, eğitim, kültür, dış ilişkiler ve stratejik planlamadan sorumlu bir merkez haline gelmiştir.³² Pekin ayrıca genç öğrenciler için "Konfüçyüs Sınıfları" oluşturmak üzere ilkokullar ve liselerle ortaklık kurmaktadır. Bu yolla ilköğretim ve ortaöğretim okulları müfredatlarında neredeyse hiçbir ek ücret ödemedi Çince dil sunabilmektedir. Şimdiye kadar 162 ülkede (bölge) 541 Konfüçyüs Enstitüsü ve 1170 Konfüçyüs Sınıfı açılmıştır. Bunlar arasında Asya'da 39 ülkede (bölge) 135 Konfüçyüs Enstitüsü, 115 Konfüçyüs sınıfı; Afrika'da 46 ülkede, 61 Konfüçyüs Enstitüsü, 48 Konfüçyüs sınıfı; Avrupa'da 43 ülkede (bölge) 187 Konfüçyüs Enstitüsü, 346 Konfüçyüs sınıfı; Amerika Kıtası'nın 27 ülkesinde 560 Konfüçyüs sınıfı ile 138 Konfüçyüs Enstitüsü; Okyanusya'daki 7 ülkede 101 Konfüçyüs sınıfı ile 20 Konfüçyüs Enstitüsü vardır.³³

³¹ Becard ve Filho, "Chinese Cultural Diplomacy."

³² Su-Yan Pan, "Confucius Institute Project: China's Cultural Diplomacy and Soft Power Projection," *Asian Education and Development Studies* 2, no. 1 (2013): 27.

³³ http://www.hanban.org/confuciousinstitutes/node_10961.htm (21.04.2020).

Hanban resmi sitesinde, kar amacı gütmeyen bir eğitim kurumu olan Konfüçyüs Enstitüsü'nün, Çince öğrenmek isteyen dünyanın tüm ülkelerinde (bölgelerinde) insanların ihtiyaçlarına cevap vermeyi, tüm ülkelerdeki (bölgeler) insanların Çin dilini ve kültürünü anlamasına yardım etmeyi ve Çin ile diğer ülkeler arasındaki eğitim ve kültür alışverişlerini güçlendirmeyi taahhüt ettiği ve Çin ve yabancı ülkeler arasında dostane ilişkiler geliştirmek, çok kültürlü dünyanın gelişimini teşvik etmek ve uyumlu bir dünya inşa etmek amacıyla olduğu dile getirilmiştir.³⁴ Enstitüler bu kapsamda, Çince öğretimi, Çince öğretmenlerinin eğitimi, Çince dil öğretimi kaynaklarının sağlanması, HSK sınavı (Çince Yeterlilik Testi) ve Çince Öğretmenlerinin Sertifikasyon sınavlarının yapılması, Çin'in eğitimi, kültürü vb. ile ilgili bilgi ve danışmanlık hizmetlerinin sunulması, Çin ve diğer ülkeler arasında dil ve kültürel değişim faaliyetlerinin yürütülmesi gibi hizmetleri vermektedir. Enstitülerin programları enstitüden enstitüye farklılık gösterse de genellikle tüm enstitüler aşağı yukarı aynı içeriği sunmaktadır. Ancak bazı Konfüçyüs Enstitüleri belli bir alanda (turizm, tıp, öğretmenlik mesleki eğitim vb.) uzmanlaşmıştır.³⁵

Çinli ve deniz aşırı ortaklar arasında beş yıllık sözleşmeler üzerine bir girişim olarak kurulan bir Konfüçyüs Enstitüsü, her iki taraftan üyelere oluşan bir Yönetim Kurulu tarafından yönetilir ve kurulun toplam sayısı ve bileşen oranı ortak görüş alış veriş ile belirlenir. Yönetim Kurulu, Enstitünün işleyişi, yıllık planlarının oluşturulması, faaliyet raporlarının oluşturulması, bütçesi ve bütçe teklifi, proje uygulama programları ve mali hesapların değerlendirmesi ve onaylanmasından sorumludur. Kurul ayrıca Enstitü Müdür ve Müdür Yardımcılarının atanması ve görevden alınmasından da sorumludur. Enstitüler her türlü rapor, proje ve bütçe teklifini inceleme ve onay için Genel Müdürlüğe sunmak zorundadır. Konfüçyüs Enstitüsü Genel Merkezi, bireysel Konfüçyüs Enstitülerinin değerlendirmelerini yapmakla yükümlüdür. Genel Merkez, ilke veya hedefleri ihlal eden veya müdürlük tarafından belirlenen öğretim kalitesi standartlarına ulaşmayan Enstitülerle Anlaşmaları feshetme hakkını saklı tutar.³⁶

Hanban ayrıca Konfüçyüs Enstitülerinin gelişimini desteklemek, Çin dilinin tanıtımını ve dünyadaki Çin kültürü aktarımını kolaylaştırmak için, nitelikli Çince öğretmenleri ve

³⁴ “孔子学院章程” (Konfüçyüs Enstitüsü Şartı), *Hanban*, http://www.hanban.org/confuciusinstitutes/node_7537.htm (21.04.2020).

³⁵ “Constitution and By-Laws of the Confucius Institutes,” *Hanban* http://english.hanban.org/node_7880.htm (22.04.2020).

³⁶ “Constitution and By-Laws of the Confucius Institutes.”

Çince dili yetenekli öğrencileri yetiştirmek için “Konfüçyüs Enstitü Bursları” programını başlatmıştır. Sağlık durumu iyi olan, 16 ila 35 yaşları arasında Çin vatandaşı olmayan herkese başvuru açıktır ve bunun için Konfüçyüs Enstitüleri, bağımsız olarak yönetilen Konfüçyüs Sınıfları ve denizaşırı Çin dil test merkezleri görevlendirilmiştir.³⁷

Hanban’ın desteğiyle yürütülen “Çin Köprüsü” Çin Yeterlilik Yarışması da büyük çaplı uluslararası bir yarışmadır ve kültürel ve eğitsel anlamda dünya çapında tanınmaktadır. “Çin Köprüsü” yarışması, çeşitli ülkelerdeki öğrencilerin Çince öğrenmeye olan coşkusunu uyandırmayı ve dünyanın Çin dili ve kültürü anlayışını güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca Çin ve diğer ülkeler arasındaki gençler arasında bir iletişim köprüsü kurar. Şimdiye kadar, “Çin Köprüsü” Üniversite Öğrencileri Yarışması 8 kez düzenlenmiş ve yarı finale ve finale katılan 60’tan fazla ülkeden 705 üniversite öğrencisini Çin’e çekmiştir. Lise Öğrencileri için “Çin Köprüsü” de 2 kez düzenlenmiş, 20’den fazla ülkeden yaklaşık 200 ortaokul öğrencisi, Çin’e davet edilmiştir.³⁸

Kasım 2004’te, ilk denizaşırı “Konfüçyüs Enstitüsü” Güney Kore’nin Seul kentinde açılmıştır. Yurt dışındaki ilk enstitünün Güney Kore’de açılmasında bu ülkenin Çin için ekonomik ortak olarak önemi, büyük bir ABD müttefiki olması ve bölge dışı varlığını kolaylaştırmak için bir kanal olması rol oynamıştır. Tüzüğüne göre, her ülkenin ihtiyaçlarına cevap verme esnekliği ile 3 farklı Enstitü kurulabilir. Enstitülerin çoğunluğu üç kuruluş arasındaki bir ortaklıktır: Hanban, bir Çin kurumu (genellikle bir üniversite) ve yabancı bir kurum (genellikle bir üniversite).³⁹ Yabancı ülkelerde açılan Konfüçyüs Enstitüsü, ev sahibi ülkenin yasa ve yönetmeliklerine uymalı, yerel kültürel ve eğitim geleneklerine ve sosyal adetlere saygı göstermeli ve ilgili Çin yasalarına aykırı olmamalıdır. Yeni kurulan her Konfüçyüs Enstitüsü için, Çin belirli miktarda başlangıç fonu yatırımı yapmaktadır. Fon miktarı değişiklik gösterebilir. Yıllık proje fonları yabancı teşebbüs birimi ve Çin tarafından ortaklaşa artırılmaktadır ve iki tarafın oranı genellikle yaklaşık 1:1 olmaktadır. Bu finansal yardımın enstitülerin dünya çapında artışında önemli rol oynadığını söyleyebiliriz. Dünyadaki Konfüçyüs Enstitüleri, Çin hükümeti tarafından istihdam edilen ve yurtdışında Çin dili ve kültürünün tanıtılması ve öğretilmesi ile yurtdışındaki ticaret ilişkilerinin özendirilmesi gibi

³⁷ “2016 Confucius Institute Scholarship Application Procedure,” *Hanban*, 2016, http://english.hanban.org/article/2016-01/15/content_629582.htm (24.04.2020)

³⁸ “About “Chinese Bridge,” *Hanban*, http://english.hanban.org/node_8080.htm (24.04.2020).

³⁹ Becard ve Filho, “Chinese Cultural Diplomacy”; Qingmin, “文化外交：塑造国家良好形象.”

Çin hükümeti tarafından kullanılan “yumuşak güç” stratejisiyle bağlantılı birçok işleve sahiptir.⁴⁰

Konfüçyüs Enstitülerinin kurulabilmesi için bazı şartların yerine getirilmesi gerekmektedir:

i. Yabancı kurum için şartlar aşağıdakileri içermekle birlikte bunlarla sınırlı değildir:

- a. Yasal olarak kayıtlı bir yerel kuruluş olmak, öğretim ve kültürel değişim faaliyetlerinde bulunmak ve kamu hizmetleri sunmak için kaynaklara erişime sahip olmak.
- b. Çin dilini ve kültürünü öğrenmek için yeterli talebin olduğu bir yerde bulunmak.
- c. Günlük operasyonlar için yeterli insan kaynakları, sınıflar / ofisler, tesisler ve ekipmanlara sahip olmak.
- d. Yeterli başlangıç finansmanı ve sürekli takip finansmanına sahip olmak.

ii. Çin Kurumu için şartlar aşağıdakileri içermekle birlikte bunlarla sınırlı değildir:

- a. Kurumun liderliğine büyük önem vermek, Konfüçyüs Enstitüsüne / Sınıfına tam destek vermek ve kurumu kapsamlı kalkınma planına dahil etmek.
- b. Konfüçyüs Enstitüsü'nün tüm hazırlıkları için yeterli olmak ve Konfüçyüs Enstitüsü'nün sürdürülebilirliğini sağlamak için akademik bir sistem oluşturmak.
- c. Yeterli sayıda Çinli Yönetim Kurulu üyesi ve öğretmen gönderebilir olmak ve ilgili destekleyici politikalara sahip olmak.
- d. Teklif veren yabancı kurumla iyi bağlantı içinde olmak ve uluslararasılaşma konusunda nispeten üst düzey yeteneğe sahip olmak.⁴¹

Şu anda Çin'deki 42 birinci sınıf üniversite ile denizaşırı üniversite tarafından kurulan ve dünyadaki toplam Konfüçyüs Enstitüsü sayısının yaklaşık %30'unu oluşturan 154

⁴⁰Daha fazla bilgi için bkz. “孔子学院章程”; “Historical Acts of Cultural Diplomacy,” *Academy for Cultural Diplomacy*, http://www.culturaldiplomacy.org/academy/index.php?en_historical-acts-of-cd (26.04.2020).

⁴¹ “Application Procedure,” *Hanban*, http://english.hanban.org/node_7879.htm (25.04.2020).

Konfüçyüs Enstitüsü bulunmaktadır. Bunlar arasında Xiamen Üniversitesi 16, Renmin Üniversitesi 13 ve Pekin Üniversitesi 10 ortaklıkla ilk üç sırayı almaktadır.⁴²

7. Konfüçyüs Enstitülerinin Kültürel Diplomasideki Rolü ve Yarattığı Fırsatlar

Kültür-egitim ağlarının başlıca örnekleri kültürel kurumlardır. Dil de kültürü yaymak için en etkili araçlardan biridir ve kültürel küreselleşmede merkezi bir konumdadır. Çin dilini ve kültürünü dünyaya tanıtmaya ve öğretme görevini üstlenmiş Konfüçyüs Enstitüleri'nin dünyanın dört bir yanında (örneğin aldığı Fransa, Almanya, İngiltere, İspanya'yı da geçerek) açılması ve talep görmesi Çin'in yumuşak güç uygulamalarındaki en önemli başarılarından biridir. Genel olarak, Konfüçyüs Enstitüleri Çin'in yumuşak gücünü artırmak için tasarlanmış programlardır ve Çin'in uluslararası kültürel diplomasininin faydalı bileşenidir. Akademik kurumların ve akademisyenlerin resmi olmayan kültürel diplomatlar olma potansiyeli olduğu düşünüldüğünde, hem Enstitüler hem de akademisyenler Çin'i dünyaya tanıtmak ve yabancılara Çin'i anlatmak için bir araç niteliğindedirler. Çin, Enstitüler aracılığıyla kültürel stratejisini ortaya koymuş, imajını ve saygınlığını arttırmayı amaçlamıştır. Böylece dış pazardaki güvenilirliğini arttırmak, gelişmiş ülkelerle dostluğu geliştirmek, gelişmekte olan ülkelerle işbirlikleri yaratmak ve henüz diplomatik ilişkiler kurulamamış ülkelerle bu ilişkileri başlatmak gibi amaçlara da ulaşmayı hedeflemiştir. Konfüçyüs Enstitülerinin işlevi, Çin'in söylemini uygulamak için uyumlu bir dünya inşa etmek ve aynı zamanda "barışçıl yükseliş"e yardım etmektir.⁴³

Konfüçyüs Enstitüsü projesi, Devlet destekli bir kültürel diplomasi biçimidir ve bağımsız diğer kültür enstitülerinin aksine yabancı bir ülkedeki paydaşla ortaklıkları aracılığıyla kültürel ortam yaratan Eğitim Kurumlarıdır. Bu ortaklık daha yüksek bir koordinasyon ve bağlılık seviyesini temsil ve doğrudan kişilerarası iletişim ve değişim sağlamaktadır. Ayrıca, Enstitüler sadece Çin akademik kurumlarıyla bağlantılı değildir, tüm Enstitüler Pekin merkeziyle de (Hanban) bağlantılıdır. Devlet yönetim zincirindeki bir halka olarak kültürel diplomasi ile görevlendirilen bu merkez, diğer tüm Enstitüler için dolaylı bir bağlantı görevi görür. Hanban'ın 2006'dan beri her yıl düzenlediği Konfüçyüs Enstitüsü Konferansları aynı fikirde olan başkalarıyla tanışma, deneyimlerini paylaşma ve fikir

⁴² 42所“世界一流大学”建设高校承办的154所孔子学院名单 (42 Birinci Sınıf Üniversite Tarafından Üstlenilen 154 Konfüçyüs Enstitüsü'nün Listesi), <https://www.jiaohanyu.com/article/261> (24.04.2020).

⁴³ Yang Kun, "Discourse, Identity and Strategy: The Analysis of China's Cultural Diplomacy Based on the Case of Confucius Institutes," *Advances in Social Science, Education and Humanities Research (ASSEHR)* 181 (2018): 627-630.

alışverişinde bulunma fırsatı sağlamaktadır. Bu ortaklık Çin üniversitelerini de güçlendirmektedir. Çin'in paydaşlar benimseme yaklaşımı stratejik olarak da çok akıllıcadır. Dünya çapında Enstitülerin harcamaları ve işletme ve geliştirme maliyetlerinin %50'sini Çin karşılarken, kalan %50 ev sahibi kurumlar tarafından karşılanmaktadır. Böylece Çin hükümeti, az maliyetle büyük etkiler elde edebilmektedir.⁴⁴

8. Konfüçyüs Enstitülerine Eleştiriler

Konfüçyüs Enstitülerine içeriden de dışarıdan da eleştiriler gelmektedir: İçerideki eleştiriler, Enstitülerin ulusal çıkar ve ideolojiye yeterince hizmet edemediği yönündedir ve buna yönelik çözüm önerilerini de içerir. Bu eleştirilerin bazıları aşağıdaki gibidir.

a. Enstitüler dil eğitiminde başarılı olsalar da Enstitü öğrencilerinin Çin kültürüne yönelik anlayış ve yakınlığını sağlamada benzer bir başarıyı sağlayamamaktadırlar. Bu eleştiriyi yapanlara göre, Enstitü öğrencilerinin çoğu Çin adetlerini anlama ve saygı göstermede istekli değildirler. Bunun yanında, hala Çin'e yönelik ön yargıların devam ettiği ve bu önyargıların ve yanlış anlaşılmanın ortadan kaldırılmasında Konfüçyüs Enstitüleri ve Konfüçyüs Sınıflarına çok iş düştüğü dile getirilmektedir. Bu nedenle, Çin'i tanıtırken "uyum ve farklılık" ve "tek bir çatı altında bir dünya" gibi siyasi ve kültürel kavramlar kullanılmalı ve siyasi kültür mirası vurgulanmalıdır.

b. Diğer bir eleştiri Konfüçyüs Enstitülerinin ekonomik fayda konusundaki eksikliğidir. Uluslararası Çince dilinin de ekonomik faydaları olması gerektiği yönünde tavsiyeler vardır. Bu fayda iki açıdan kendini gösterir: birincisi, iş iletişimi için bir dil iletişim platformu sağlayarak dolaylı olarak potansiyel iş imkânları sağlamak; ikincisi, uzun vadede doğrudan dil öğretiminden ekonomik faydalar elde etmek.

c. Çin kültürünün (siyasi kültür dâhil) ve iletişim araçlarının, Çin dilinin uluslararası tanıtımının ve Çincenin yabancı dil olarak öğretilmesinin önemli bir parçası haline getirmek gerektiği yönündeki eksiklikleri ortadan kaldırmak için Konfüçyüs Enstitüsü'nü barındıran ilgili kurumlarda, buna yönelik özel araştırmaları teşvik etmek için yüksek lisans ve doktora programlarının kurulması önerilmektedir.

⁴⁴ Falk Hartig, "Cultural Diplomacy with Chinese Characteristics: The Case of Confucius Institutes in Australia", *Communication, Politics & Culture* 45 (2012): 260-261; Pan, "Confucius Institute Project".

d. Konfüçyüs Enstitülerindeki ön cephedeki öğretmenler, özellikle Çinceyi öğretirken, siyasi, kültürel ve diğer kelime dağarcığını daha fazla kullanmalıdır. Bu konuda eksiklikler vardır.

e. Konfüçyüs Enstitülerinin Çin'in ulusal çıkarına hizmet etmede eksiklikleri vardır. Her düzeydeki kolej ve üniversitedeki birimler için kültürel, siyasi ve ekonomik kazanımlar etrafında somut veya nicel hedefler formüle etmeli ve buna yönelik çalışılmalıdır.

f. Konfüçyüs Enstitüleri ve diğer Çin uluslararası tanıtım ajansları dönem veya öğretim yılı açısından başarı ve başarısızlıklarını ortaya koyan bir analiz raporuna sahip olmalı ve Konfüçyüs Enstitülerinin dekan ve göçmen öğretmenleri için ölçülebilir bir performans değerlendirme sistemi olmalıdır. Sorunsuz işbirliği ve işbirliğinin daha da genişletilmesi için bu önemlidir. Ayrıca Konfüçyüs Enstitüsünün başarı veya başarısızlığının bir neden analizi ve açık sorumlulukları olmalıdır.

g. Yurtdışı birçok Konfüçyüs Enstitüsü'nün araştırmasına göre, kültürel farklılıklar nedeniyle bürokratik tarz özellikle zayıf iletişim ve yanlış anlamalara yol açmaktadır. Buna acilen çözüm bulunmalıdır. Günlük problemlere ek olarak her dönemde net bir düzenli iletişim süresine girilmeli ve net geri bildirim sistemi oluşturulmalıdır.

h. Çin'in kültürel bir sembolü olarak uluslararası tanıtımının uygulayıcılarının (öğretmenler de dâhil) Çin kültürünü kendi konuşmaları, davranışları, görsel-işitsel tavırları, yaşam tarzı, tedavi ve hatta giyinme yoluyla aktarabilecekleri aşınadır ve buna dikkat edilmelidir.⁴⁵

ı. Enstitülere paydaş katılımının dezavantaj yarattığı yönünde de eleştiriler vardır. Bu eleştirilere göre, her ne kadar bu ortaklık Çincenin ve kültürün öğretilmesi için bir fırsat, maliyet etkinliği ve uluslararası ilişkiler açısından bir prestij sağlıyor olsa da bu enstitülerin yerel koşullara uyum sağlaması ve muhtemelen Çin'deki enstitü işletmesinden daha açık ve ilerici olması da bir tehdit yaratabilecektir.

i. Enstitüler için kalifiye personel bulmadaki eksiklikler bir diğer eleştiridir. Bu eleştiriye göre, düşük maaşlar yüzünden Çinli öğretmenlerin ailelerini bırakarak gitmek zorunda olmaları zamanla bu eksikliğini daha da arttıracaktır.⁴⁶

⁴⁵ Wang Jie , “汉语言文化国际推广的收益问题及孔子学院等的运作建议” (Konfüçyüs Enstitüsü'nün Çin Dilinin ve Kültürünün Uluslararası Teşviki ve İşletme Önerileri), (2020), <https://www.zz-news.com/com/xdywyj/news/itemid-104543.html> (25.04.2020).

⁴⁶ Hartig, “Cultural Diplomacy with Chinese Characteristics,” 269-270.

j. İçeride Enstitülere yapılan diğer bir eleştiri de hükümetin eğitim kaynaklarını Çin'deki fakir okul bölgelerine tahsis etmek yerine yurtdışı kurumlar için kullandığı yönündedir.⁴⁷

İçeride Çin'in bu Enstitüler üzerinde daha etkin rol oynaması yönündeki önerilere rağmen dışarıdan yapılan eleştiriler ise Çin'in uluslararası akademik kampüsler üzerindeki artan etkisi yönünde olmuştur. ABD başta olmak üzere birçok ülkede bu endişe yaratmış ve hatta birçok enstitü peş peşe kapatılmıştır. Hem Konfüçyüs Enstitüsü hem de Çin hükümeti bunu reddetmiş olsa da, eleştirenler bu müdahalelerin akademik özgürlüğü ve okul özerkliğini kısıtladığı yönündedir. Onlara göre, Enstitüler birer “propaganda aracı”dır. İnsan Hakları İzleme Örgütü 2019 Çin raporunda, “Konfüçyüs Enstitüsü'nün Çin hükümetinin bir uzantısı olduğu, ders materyallerindeki bazı konuları ve görüşleri siyasi nedenlerle gözden geçirdiği (sansür) ve işe alımda siyasi sadakat aradığı” dile getirilmiştir. Rapora göre, Enstitüler, Akademik ve entelektüel özgürlüğe yönelik tehditler; Finansman ve istihdam düzenlemeleri konusunda şeffaflık; İstihdamda ayrımcılık ve Çin Komünist Partisinin propagandası için bir platform sağlanması konularında sorunlu kurumlardır. Bu nedenle de tüm üniversitelere “Konfüçyüs Enstitülerini Reddet” çağrısı yapılmıştır.⁴⁸ Hatta bu Enstitülerin Çin'in istihbarat merkezleri olduğuna yönelik eleştiriler de vardır. Örneğin Belçika Vrije Üniversitesi Konfüçyüs Enstitüsü Dekanı Song Xinning, Belçika'daki Çin istihbarat teşkilatlarıyla işbirliği yapmakla (casuslukla) suçlanmış ve Belçika'ya girişi yasaklanarak Enstitüdeki çalışma izni iptal edilmiştir.⁴⁹

Enstitülerin en fazla tartışıldığı ülke ABD'dir. Çünkü ABD aynı zamanda en yoğun Enstitüye sahip ülke konumundadır. Bu yoğunluk ABD'de Çince dil öğretimine olan taleple ilgilidir diyebiliriz. 1960 yılından itibaren ABD'de yabancı dil kayıtlarını izleyen Modern Dil Derneği'nin (MLA) verilerine göre, 1960-2013 yılları arasında Çince kurslarına talep %90 artmıştır. ABD Başkanları (George W. Bush ve Barack Obama) da diğer diller yanında (Arapça, Rusça, Hintçe, Farsça vb.) Çinceyi de öğrenmeyi teşvik ederek buna yardımcı

⁴⁷ Jian (Jay) Wang, “Chines Cultural Diplomacy: Confucius Institutes,” *University of Southern California Center on Public Diplomacy*, (2014), <https://www.uspublicdiplomacy.org/blog/chinese-cultural-diplomacy-confucius-institutes> (27.04.2020).

⁴⁸ “孔子学院：争议中扩张的中国文化机构” (Konfüçyüs Enstitüsü: Çin Kültür Kurumu Anlaşmazlık İçinde Genişliyor), *BBC* (2019) <https://www.bbc.com/zhongwen/simp/world-49631216> (28.04.2020); “China: Government Threats to Academic Freedom Abroad,” *Human Rights Watch* (2019) <https://www.hrw.org/news/2019/03/21/china-government-threats-academic-freedom-abroad> (28.04.2020).

⁴⁹ “Brussels University to Close Chinese-Funded Institute After Espionage Accusations,” *The Brussels Times* (2019), <https://www.brusselstimes.com/belgium/83195/brussels-university-to-close-chinese-funded-institute-after-espionage-accusations-vub-confucius-institute/> (29.04.2020).

olmuştur diyebiliriz. Çünkü bu dönemde Çince öğrenme ABD için siyasi olarak anlamlı görünüyordu. Nitekim ülkede açılan Enstitüler de bu hükümet girişimlerini tamamlayıcı bir role sahipti. Ancak Enstitülerin ABD'deki genişlemesi zamanla Çin'in olası gizli niyetlerine karşı güvensizlik yaratmaya başladı ve bu girişimlerin Çin Komünist Rejim propagandasının bir aracı olduğu fikri gelişti. Bu tartışmaların arttığı bir dönemde Amerikan Üniversite Profesörleri Derneği (AAUP) bir rapor yayınlarak, bu Enstitülerin akademik özgürlük ve üniversite özerkliğine uymamasından dolayı, tüm üniversitelere bu Enstitüler ile ilişkileri ya sonlandırmaları ya da daha fazla özerklik sağlamak için Hanban'la yeniden görüşüp anlaşmalarını tavsiye etmiştir.⁵⁰ ABD Senatosu alt komitesi de Enstitülere yönelik sekiz aylık bir soruşturma yürütmüş ve bir rapor yayınlamıştır. Rapor, Konfüçyüs Enstitülerinin dil öğrenimini, tarihini ve kültürünü desteklemek için tasarlanmış bağımsız öğrenme merkezleri olmaktan uzak olduğunu ve Çin hükümeti tarafından sıkı bir şekilde kontrol edildiğini ortaya koymaktaydı. Şubat 2018'de Amerikan Kongresine, Konfüçyüs Enstitülerin kapatılması için dilekçe verilmiş ve dilekçede, Konfüçyüs Enstitüleri aracılığıyla öğrenciler hakkında casusluk yapıldığı, ABD'deki fikir hürriyetine zarar verilmek istendiği ve Çin hükümetini eleştiren Çinli öğrencilerin tespit edilip ailelerinin Çin'de tehdit edildiği iddia ediliyor ve bu sebeplerden dolayı da kapatılması isteniyordu.⁵¹ Bunun yanında Savunma Bakanlığı'nın 2019'da Kongre için hazırladığı raporda da Çin'in güvenlik politikaları için, akademi ve eğitim kurumlarını, düşünce kuruluşlarını ve devlet tarafından işletilen medyayı kullandığı dile getirilmiştir.⁵² 2019 Ulusal Savunma Yetki Yasası gereğince, ABD'de Konfüçyüs Enstitülerinin kapatılması istenmiş ve üniversiteler ikisinden birini seçmeye zorlanmıştır: Konfüçyüs Enstitüsü'nü sürdürmek veya ABD Savunma Bakanlığı'ndan Çince kursları için fon almak. Nitekim gerek Ağustos 2018'de tasarının kabul edilmesi, gerekse 2019 yetki yasasından sonra çok sayıda Enstitü kapatılmıştır.⁵³ 24 Nisan 2020 itibarıyla ABD'de 2020 yazında kapatılacak olan 5 enstitü (Maryland Üniversitesi, New Mexico Eyalet Üniversitesi,

⁵⁰ Becard ve Filho, "Chinese Cultural Diplomacy."

⁵¹ Emre Konak, "Türkiye'deki Konfüçyüs Enstitüleri Kapatılmalı mı?," *China Pulse* (2018), <https://cinnabzi.com/page/4/?lang=tr>; <https://www.abc.net.au/chinese/2019-03-10/confucius-influence-around-the-world-in-question/10883700> (29.04.2020).

⁵² "Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2019," Annual Report to Congress, *Office of the Secretary of Defense* (2019):112, https://media.defense.gov/2019/May/02/2002127082/-1/-1/1/2019_CHINA_MILITARY_POWER_REPORT.pdf (30.04.2020).

⁵³ Wang Shan, "美国已有13间大学关闭孔子学院" (13 ABD Üniversitesi Konfüçyüs Enstitülerini Kapattı) (2019), <http://www.rfi.fr/cn/20190719-%E7%BE%8E%E5%9B%BD%E5%B7%B2%E6%9C%8913%E9%97%B4%E5%A4%A7%E5%AD%A6%E5%85%B3%E9%97%AD%E5%AD%94%E5%AD%90%E5%AD%A6%E9%99%A2> (30.04.2020).

Missouri Üniversitesi, Arizona Üniversitesi ve Miami Üniversitesi) de dâhil olmak üzere toplam 86 Konfüçyüs Enstitüsü bulunmaktadır. 2014'ten Nisan 2020'ye kadar kapatılan enstitü sayısı da 37'dir. Bu sayı Enstitülerin toplam sayısı düşünüldüğünde başarısına gölge düşürmüyor gibi görünse de bu üniversitelerin hepsinin ABD'nin prestijli üniversiteleri olduğu da unutulmamalıdır. Kapatılacak olan Enstitülerden biri de 2004'te Konfüçyüs Enstitüsü'ne ev sahipliği yapan ilk ABD üniversitesi olan Maryland Üniversitesi'dir. ABD federal hükümet çalışanlarının yaklaşık %70'inin başkent Washington yakınlarındaki Maryland'de yaşadığı düşünüldüğünde bu üniversitenin öğrencilerinin çoğunun hükümet yetkilisi olduğunu söyleyebiliriz. Böylece Konfüçyüs Enstitüsü, Çin tanıtım çalışmalarını doğrudan ABD'nin çekirdek sınıfına ulaştırabiliyordu. Bu üniversitenin enstitüyü kapatması önemli bir kayıp olacaktır. ABD'de Enstitülerin propaganda aracı olduğunu düşünenler kadar, bu eleştirileri fazla abartılı bulanlar da vardır. Onlara göre bu suçlamalarda bulunulacak yeterli kanıt yok.⁵⁴

Kanada Üniversite Öğretmenleri Birliği (CAUT) de Kanada'daki tüm Konfüçyüs Enstitülerinin kapatılması çağrısında bulunmuştur. CAUT'a göre, "Enstitüler üniversite müfredatının geliştirilmesinde çok önemli bir rol oynamaktadır ki bu akademik özgürlüğün temel ihlali olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca Konfüçyüs Enstitüleri, otoriter bir hükümet tarafından sahiplenilmekte, işletilmekte ve siyasetine ortak edilmektedir." Bu endişelerle 2006 yılında Konfüçyüs Enstitüsü ile ortaklık kuran ilk Kanada kuruluşu olan, British Columbia Teknoloji Enstitüsü (BCIT) 2019 yazında Konfüçyüs Enstitüsü'nü sessizce kapatmış, bunu diğerleri izlemiştir. Bu endişelere rağmen Kanada Konfüçyüs Enstitüleri operatörlerinin genel görüşü "Enstitülerin siyaseti etkileme arzusu olmadığı ve amaçlarının sadece Çinceyi öğretmek ve kültürel anlayışı geliştirmek" olduğu yönündedir. Bu nedenle de bazı üniversiteler Enstitülerle işbirliğini devam ettirmekte ve sözleşmelerini yenilemekte sakınca görmemektedirler.⁵⁵

Benzer gelişmeler Avrupa'da da yaşanmıştır. Avrupa'da ilk Konfüçyüs Enstitüsüne ev sahipliği yapan (2005) İsveç Stockholm Üniversitesi 2015'te kendi bünyesindeki Enstitüyü

⁵⁴ "How Many Confucius Institutes Are in the United States?", *National Association of Scholars* (2020), https://www.nas.org/blogs/article/how_many_confucius_institutes_are_in_the_united_states (30.04.2020); Liu, "China's Cultural Diplomacy"; "孔子学院——中国文化“走出去”的成功案例", (2008) <https://www.chsi.com.cn/jyzx/200811/20081103/9654675.html> (30.04.2020).

⁵⁵ Tristin Hopper, "Canadian Teachers Urge Universities to Close on-Campus Cultural Schools Funded by Chinese Government", *National Post* (2014), <https://nationalpost.com/news/canada/confucius-institutes> (01.05.2020); Jeremy Luedi, "Why Canada is Shutting Down its Confucius Institutes", *True North Far East* (2019), <https://truenorthfareast.com/news/confucius-institute-canada-closing-shut-down> (01.05.2020).

kapatma kararı almıştır. İki ülke arasındaki ilişkilerin bozulması, Çin makamlarının Çin Devlet Başkanı Xi Jinping gibi Çin yönetici seçkinlerini eleştiren kitaplar satan Çin doğumlu İsveç vatandaşı Gui Minhai'yi hapsedmesi ve sonrasındaki anlaşmazlıklar nedeniyle yıllar içinde ortaya çıkmış ve İsveç 2014'te süresi biten sözleşmeyi yenilemeyeceğini açıklamıştır. Ayrıca İsveç, ülkedeki tüm Enstitüleri kapatarak, bunu gerçekleştiren ilk Avrupa ülkesi de olmuştur.⁵⁶ Avrupa'da kapatılan bir diğer Enstitü de Fransa'daki Lyon Üniversitesi'ndeki Konfüçyüs Enstitüsüdür. Enstitü, Enstitü Yönetim Kurulu Başkanı Gregory Lee'nin Çinli direktör ile olan müfredat konusundaki anlaşmazlığı nedeniyle Hanban tarafından tek taraflı olarak kapatılmıştır.⁵⁷ İsveç ve Fransa dışında Almanya, Danimarka ve İngiltere'de de benzer kapanışlar yaşanmıştır. Ancak İngiltere, Çin'in enstitüleri komünist ideolojisini dünya çapında tanıtmak için kullandığına ve bunun İngiltere gibi demokratik ve özgür bir topluma tehdit olacağına yönelik raporlara ve kapatılma taleplerine rağmen hala Avrupa'da en fazla Konfüçyüs Enstitüsüne sahip ülke konumundadır.⁵⁸

ABD ve İngiltere'den sonra dünyada en fazla Konfüçyüs Enstitüsü bulunduran Avustralya'da da Sydney Üniversitesi'ndeki Dalai Lama'nın konuşmasının iptalinde Konfüçyüs Enstitüsünün lobicilik yaptığı yönündeki görüş; Newcastle Üniversitesi'ndeki bir akademisyenin Hong Kong ve Tayvan'ın Çin anakarasından ayrıldığı yönündeki bir konuşmasının ifşa edilmesinden sonra özür dilemek zorunda bırakılması; Pekin'in öğrencileri, akademisyenleri, denizaşırı Çinlileri ve çeşitli ülkelerdeki şirketleri ülke açıklamalarına ve politikalarına uymaya zorladığı yönünde eleştiriler nedeniyle Enstitüler mercek altına alınmıştır.⁵⁹ Avustralya parlamentosu bu endişeleri ortadan kaldırmak amacıyla yabancı hükümetler ve yasal faaliyetler de dâhil olmak üzere ilgili kuruluşlar adına hareket eden kişi ve organların bir kamu siciline kaydolmasını zorunlu tutmuştur. Bu doğrultuda Başsavcılık "Avustralya hükümeti üniversitelerimizden uluslararası eğitim ortaklıklarının Avustralya

⁵⁶ Kayla Wong, "Sweden Closes its Last Chinese-Funded Confucius Institute Amid Strained Relations with China," *Mothership* (2020), <https://mothership.sg/2020/04/sweden-closes-last-confucius-institute-china/> (01.05.2020).

⁵⁷ Liu, "China's Cultural Diplomacy"; Andreas Fulda, "Chinese Propaganda Has No Place on Campus," *Foreign Policy* (2019), <https://foreignpolicy.com/2019/10/15/confucius-institute-chinese-propaganda-campus-communist-party-censorship/> (01.05.2020).

⁵⁸ "British Politicians Realize Confucius Institutes Have Nothing to Do With Confucius," *Vision Times* (2019), <https://www.visiontimes.com/2019/03/02/british-politicians-realize-confucius-institutes-have-nothing-to-do-with-confucius.html> (01.05.2020).

⁵⁹ Robert Burton-Bradley, "孔子学院：语言学习中心还是中国政府代理人？"(Konfüçyüs Enstitüsü: Dil Öğrenim Merkezi mi, Çin hükümet Temsilcisi mi?), *ABC News* (2019), <https://www.abc.net.au/chinese/2019-03-10/confucius-influence-around-the-world-in-question/10883700> (02.05.2020).

yasalarına, eğitim kalite standartlarına ve akademik özgürlüklere uymasını sağlamak için sağlam mekanizmalar olmasını beklemektedir” diyerek ev sahibi üniversitelerden enstitülerin kayıt altına alınmasını sağlamasını istemiştir.⁶⁰ New South Wales eyaleti Eğitim Bakanlığı da Avustralya okullarındaki potansiyel propaganda endişelerinin ardından inceleme talimatı vermiş ve Bakanlık raporunda, incelemenin “fiili siyasi nüfuz” olduğuna dair hiçbir kanıt bulamadığı yer almış ancak “enstitünün uygunsuz yabancı nüfuzu teşvik ettiği ya da edeceği” endişesi dile getirilmiştir. Bu endişe doğrultusunda Bakanlık, tek taraflı olarak Konfüçyüs Enstitüsü programı ile işbirliğinin sona erdirilmesine karar vermiştir.⁶¹ Avustralya’daki bazı üniversitelerde de Çin’in, Tayvan, Dalai Lama ve Tibet ve Falun Gong⁶²’a karşı tutumu ve kampüsteki siyasi faaliyetleri nedeniyle Enstitülerin kapatılmasına yönelik protestolar hatta imza kampanyaları başlatılmıştır. Afrika’da buna benzer eleştiri ve kapatma eylemlerine rastlamıyoruz.⁶³

9. Sonuç

Kadim Çin kültürünü yeniden keşfederek onu kültürel diplomasisinin merkezine oturtan Çin’in küresel ekonomik bir güç olmasıyla artan Çince öğrenim taleplerine cevabı Konfüçyüs Enstitüleri olmuştur. Çince dil öğreniminin dünya çapında tanıtımı, Çin’in dış politika hedeflerine yumuşak güç kullanarak ulaşma çabasının bir parçası olarak görülmektedir. Bu anlamda Çin’in Kültürel Diplomasi Politikalarının bir aracı olan Konfüçyüs Enstitülerinin bu çabadaki rolü tartışılmazdır. Çok kısa bir sürede dünyadaki diğer örneklerini geçerek 500’ü bulan ve 1000’i hedefleyen bir sayıya ulaşan enstitüler, kuruldukları dönemde başlayan ancak son dönemde iyice artan eleştirilere maruz kalmaktadır. Özellikle Çin’le dünya ekonomik yarışı içinde olan ve dünyadaki enstitülerin %40’ına sahip ABD, bu eleştirileri yapmakla kalmamış, bunun ülke güvenliğini de tehlikeye attığı ve çok

⁶⁰ Paul Karp, “Government to Assess Regulation of Chinese influence at Universities,” *The Guardian* (2019), <https://www.theguardian.com/australia-news/2019/jul/25/government-to-assess-regulation-of-chinese-influence-at-universities> (02.05.2020).

⁶¹ Danuta Kozaki, “NSW Government Scraps Chinese Government-Sponsored Program over Foreign Influence Fears,” *ABC News* (2019), <https://www.abc.net.au/news/2019-08-23/nsw-government-scraps-confucius-classroom-foreign-influence-fear/11440936> (02.05.2020); Zou Shuo, “Closing of Confucius classes in Australia 'deeply regretted'”, *China Daily* (2019) <https://www.chinadaily.com.cn/a/201908/26/WS5d631dd5a310cf3e35567c53.html> (02.05.2020).

⁶² Falun Gong, Mançurya’da Li Hongzhi tarafından 1980’lerin sonunda bulunan, insanların daha sağlıklı ve iyi hissetmesi amacıyla uygulanan; dürüstlük, merhamet ve sabra dayanan bir meditasyon sistemidir. Çin hükümeti Falun Gong’ın uygulayıcıları artınca bunu sisteme bir başkaldırı olarak görmüş ve 1999 Falun Gong’u yasaklamıştır.

⁶³ “Shut Down Griffith University's Confucius Institute,” https://www.change.org/p/griffith-university-shut-down-griffith-university-s-confucius-institute?use_react=false (02.05.2020).

acil kapatılmaları gerektiği yönünde kararlar alarak uygulamaya başlamıştır. Bu endişeler diğer ülkelere de yayılınca enstitüler açıldıkları hızda olmasa da birçok yerde kapatılmıştır. Kapatılan Enstitülerin o ülkelerin en önemli ve prestijli üniversitelerde olması da diğer bir sorundur.

Dışarıda, Enstitüler Çin'in propaganda aracı olduğu yönünde eleştirilirken, içeride ise bu rolünü beklendiği gibi gerçekleştirmediği yönünde eleştirilmektedir. Aslında Çin ve Hanban her ne kadar enstitülerin bir propaganda aracı olmadığı yönünde açıklamalar yapsa da Konfüçyüs Enstitüsü'nün Çin hükümetinden bağımsız olduğu söylenemez. Nitekim Çin dilinin kullanılmasının desteklenmesi, Çin kültürünün yayılmasına ve Çin'in küresel nüfuzunun artmasına da katkıda bulunacaktır. Çin, bu enstitüleri aynı zamanda dünyadaki olumsuz imajını değiştirmek için de kullanmaktadır Ancak yine de bu enstitüler için yapılan eleştirilerin birçoğunun kasıtlı ve kanıtsız olduğu aşikârdır. Enstitülere karşı yapılan bu girişim artan rekabetin bir izdüşümüdür diyebiliriz. Aslında Batı'nın eleştirilerinin odağında olan ve Çin'in imajını olumsuz etkileyen akademik ve ifade özgürlüğü, okulların özerkliği gibi tartışmalara Çin Eğitim Bakanlığı, her Konfüçyüs Enstitüsünde daha fazla şeffaflık ve özerkliğe izin vererek son verebilir. İçeride yapılan eleştirilerin başında da Enstitülerin öncelikli hedefi olan dil eğitiminde başarılı olmalarına rağmen, Enstitü öğrencilerinin Çin kültürüne yönelik anlayış ve yakınlığının sağlanamadığı yönündedir. Bu amaçla enstitülerin politikalarında bir yenileme gerekebilecektir. Çünkü bu Enstitülerin başarı ölçümlerinden en önemlisidir ve sonuçta kültürel diplomasisinin etkinliği, harcanan nakitten ziyade değişen zihinlerle ölçülür.

Kaynakça

- Becard, Danielly Silva Ramos ve Paulo Menechelli Filho. "Chinese Cultural Diplomacy: Instruments in China's Strategy for International Insertion in the 21st Century." *Revista Brasileira de Política Internacional* 62, no.1 (2019). http://www.scielo.br/scielo.php?pid=S0034-73292019000100205&script=sci_arttext (23.03.2020).
- Bradley, Robert Burton. "孔子学院：语言学习中心还是中国政府代理人？"(Konfüçyüs Enstitüsü: Dil Öğrenim Merkezi mi, Çin Hükümet Temsilcisi mi?). *ABC News* (2019). <https://www.abc.net.au/chinese/2019-03-10/confucius-influence-around-the-world-in-question/10883700> (02.05.2020).
- Chakraborty, Kishore (Ed.). "Cultural Diplomacy Dictionary." *The Academy for Cultural Diplomacy* (2013):1-97. http://www.culturaldiplomacy.org/culturaldiplomacynews/content/pdf/Cultural_Diplomacy_Dictionary.pdf (18.03.2020).

- Çelebi, Vedat. “John Roger Searle’de Bilinç ve Yönelimsellik.” *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, no. 18 (2014):15-30.
- Fulda, Andreas. “Chinese Propaganda Has No Place on Campus.” *Foreign Policy* (2019). <https://foreignpolicy.com/2019/10/15/confucius-institute-chinese-propaganda-campus-communist-party-censorship/> (01.05.2020).
- Guirong, Yu ve Gu Xiaodan. “胡锦涛/ 和谐世界0思想的内涵及特征” (Hu Jintao / Uyumlu Dünya Çağrısı ve Özellikleri). *Journal of Northeastern University (Social Science)* 9, no.6 (2007): 512-515.
- Hartig, Falk. “Cultural Diplomacy with Chinese Characteristics: The case of Confucius Institutes in Australia.” *Communication, Politics&Culture* 45 (2012): 256-276.
- Hopper, Tristin. “Canadian Teachers Urge Universities to Close on-Campus Cultural Schools Funded by Chinese Government.” *National Post* (2014). <https://nationalpost.com/news/canada/confucius-institutes> (01.05.2020)
- Huifen, Yu. “文化外交：中国的优势、机遇与挑战” (Kültürel Diplomasi: Çin’in Avantajları, Fırsatları ve Zorlukları), (2017). <http://www.chinesewritersusa.org/yuhuifen-blog/2017/8/12> (18.03.2020).
- Jie, Wang. “汉语言文化国际推广的收益问题及孔子学院等的运作建议” (Konfüçyüs Enstitüsü’nün Çin Dilinin ve Kültürünün Uluslararası Teşviki ve İşletme Önerileri), (2020). <https://www.zz-news.com/com/xdywyj/news/itemid-104543.html> (25.04.2020).
- Jintao, Hu. “世界媒体应携手并进为和谐世界作出贡献” (Dünya Medyası Uyumlu Bir Dünyaya Katkıda Bulunmak İçin El Ele Gitmeli). Dünya Medya Zirvesi Açılış Töreninde Yapılan Konuşma, *The Central People’s Government of the People’s Republic of China*, (2009). http://www.gov.cn/ldhd/2009-10/09/content_1434675.htm (18.03.2020).
- Jisheng, Su. “传统文化与十八大以来中国外交话语体系构建” (18. Ulusal Kongreden Bu yana Çin Diplomatik Söylem Sisteminin Geleneksel Kültürü ve İnşası), (2019). https://www.gmw.cn/xueshu/2019-08/16/content_33083529.htm (18.03.2020).
- Karp, Paul. “Government to Assess Regulation of Chinese Influence at Universities.” *The Guardian* (2019). <https://www.theguardian.com/australia-news/2019/jul/25/government-to-assess-regulation-of-chinese-influence-at-universities> (02.05.2020).
- Koçak, Seyda. “Pierre Bourdieu ve Meşhur Kavramları.” https://www.academia.edu/5808619/Pierre_Bourdieu_ve_Meşhur_Kavramları (18.03.2020).
- Konak, Emre. “Türkiye’deki Konfüçyüs Enstitüleri Kapatılmalı mı?.” *China Pulse* (2018) <https://cinnabzi.com/page/4/?lang=tr>; <https://www.abc.net.au/chinese/2019-03-10/confucius-influence-around-the-world-in-question/10883700> (29.04.2020).
- Kozaki, Danuta. “NSW Government Scraps Chinese Government-Sponsored Program Over Foreign Influence Fears.” *ABC News* (2019). <https://www.abc.net.au/news/2019-08-23/nsw-government-scraps-confucius-classroom-foreign-influence-fear/11440936> (02.05.2020).
- Kun, Yang. “Discourse, Identity and Strategy: The Analysis of China’s Cultural Diplomacy Based on the Case of Confucius Institutes.” *Advances in Social Science, Education and Humanities Research (ASSEHR)* 181 (2018): 627-631.
- Lihua, Zhang, Shi Anbin, Men Honghua, Zhang Qingmin, Li Zhi ve Liang Bin. “China’s Cultural Diplomacy: Strategy, Policy, and Implementation.” *Carnegie-Tsinghua Center for Global Policy*, (2015). <https://carnegietsinghua.org/2015/04/17/zh-event-4812> (18.03.2020).
- Liu, Xin. “China’s Cultural Diplomacy: A Great Leap Outward with Chinese Characteristics? Multiple Comparative Case Studies of the Confucius Institutes.” *Journal of Contemporary China* 28, no. 118 (2019): 646-661. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10670564.2018.1557951> (18.03.2020).

- Luedi, Jeremy. “Why Canada is Shutting Down its Confucius Institutes.” *True North Far East* 2019. <https://truenorthfareast.com/news/confucius-institute-canada-closing-shut-down> (01.05.2020).
- Palit, Parama Sinha. “China’s Cultural Diplomacy: Historical Origin, Modern Methods and Strategic Outcomes.” *China Research Center* 12, no.2 (2013). https://www.chinacenter.net/2014/china_currents/12-2/chinas-cultural-diplomacy-historical-origin-modern-methods-and-strategic-outcomes/ (18.03.2020).
- Pan, Su-Yan. “Confucius Institute Project: China’s Cultural Diplomacy and Soft Power Projection,” *Asian Education and Development Studies* 2, no. 1 (2013): 22-33.
- Pekcan, Cemre. “Konfüçyüs Felsefesinin Dış Politikaya Etkisi Bağlamında 2003-2013 Yılları Arasında Çin-ABD İlişkiler.” *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 72, no. 4 (2017): 1127-1155.
- Shan, Wang. “美国已有13间大学关闭孔子学院” (13 ABD Üniversitesi Konfüçyüs Enstitülerini Kapattı), (2019). <http://www.rfi.fr/cn/20190719-%E7%BE%8E%E5%9B%BD%E5%B7%B2%E6%9C%8913%E9%97%B4%E5%A4%A7%E5%AD%A6%E5%85%B3%E9%97%AD%E5%AD%94%E5%AD%90%E5%AD%A6%E9%99%A2> (30.04.2020).
- Shiwei, Lu. “中国文化外交的机遇、挑战与战略思考” (Çin Kültür Diplomasinin Fırsatları, Zorlukları ve Stratejik Düşüncesi), (2012). <http://memo.cfisnet.com/2012/1231/1294075.html> (20.03.2020).
- Shuo, Zou. “Closing of Confucius Classes in Australia 'Deeply Regretted',” *China Daily* (2019). <https://www.chinadaily.com.cn/a/201908/26/WS5d631dd5a310cf3e35567c53.html> (02.05.2020).
- Torres, Diego. “China’s Soft Power Offensive.” *Politico* (2017). <https://www.politico.eu/article/china-soft-power-offensive-confucius-institute-education/> (22.04.2020).
- Qingmin, Zhang. “文化外交：塑造国家良好形象” (Kültürel Diplomasi: Ülkenin Güzel İmajını Şekillendirmek), 2009. http://www.china.com.cn/international/txt/2009-09/10/content_18501006.htm (18.03.2020).
- Wang, Jian (Jay). “Chines Cultural Diplomacy: Confucius Institutes”. *University of Southern California Center on Public Diplomacy*, (2014). <https://www.uscpublicdiplomacy.org/blog/chinese-cultural-diplomacy-confucius-institutes> (27.04.2020)
- Wong, Kayla. “Sweden Closes its Last Chinese-Funded Confucius Institute amid Strained Relations with China”. *Mothership*, (2020). <https://mothership.sg/2020/04/sweden-closes-last-confucius-institute-china/> (01.05.2020).
- “HANBAN”. http://www.hanban.org/confuciousinstitutes/node_10961.htm (21.04.2020).
- “42所世界一流大学”建设高校承办的154所孔子学院名单” (42 Birinci Sınıf Üniversite Tarafından Üstlenilen 154 Konfüçyüs Enstitüsü'nün Listesi). <https://www.jiaohanyu.com/article/261> (24.04.2020).
- “2001年：江泽民提出“以德治国”理念” (2001: Jiang Zemin “Erdemle Yönet” Kavramını Ortaya Koydu), (2009). http://news.ifeng.com/special/60nianjiaguo/60biaozhirenwu/renwuziliao/200909/0910_7766_1343080.shtml (18.03.2020).
- “2016 Confucius Institute Scholarship Application Procedure”. *Hanban*, (2016). http://english.hanban.org/article/2016-01/15/content_629582.htm (24.04.2020).
- “About“Chinese Bridge,” *Hanban*. http://english.hanban.org/node_8080.htm (24.04.2020).
- “Application Procedure,” *Hanban*. http://english.hanban.org/node_7879.htm (25.04.2020).

- “British Politicians Realize Confucius Institutes Have Nothing to Do With Confucius.” *Vision Times* (2019). <https://www.visiontimes.com/2019/03/02/british-politicians-realize-confucius-institutes-have-nothing-to-do-with-confucius.html> (01.05.2020).
- “Brussels University to Close Chinese-funded Institute After Espionage Accusations.” *The Brussels Times*, (2019). <https://www.brusselstimes.com/belgium/83195/brussels-university-to-close-chinese-funded-institute-after-espionage-accusations-vub-confucius-institute/> (29.04.2020).
- “China.” *The Soft Power 30*, (2019). <https://softpower30.com/country/china/> (23.03.2020).
- “China: Government Threats to Academic Freedom Abroad.” *Human Rights Watch*, (2019) <https://www.hrw.org/news/2019/03/21/china-government-threats-academic-freedom-abroad> (28.04.2020).
- “Constitution and By-Laws of the Confucius Institutes,” *Hanban*. http://english.hanban.org/node_7880.htm (22.04.2020).
- “Historical Acts of Cultural Diplomacy,” *Academy for Cultural Diplomacy*. http://www.culturaldiplomacy.org/academy/index.php?en_historical-acts-of-cd (26.04.2020).
- “How Many Confucius Institutes Are in the United States?.” *National Association of Scholars*, (2020). https://www.nas.org/blogs/article/how_many_confucius_institutes_are_in_the_united_states (30.04.2020).
- “胡锦涛在联合国首脑会议上发表重要讲话” (Hu Jintao BM Zirvesi’nde Önemli Bir Konuşma Yaptı). *Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China*, (2005). <https://www.fmprc.gov.cn/123/wjdt/zyjh/t212359.htm> (18.03.2020).
- “孔子学院——中国文化“走出去”的成功案例” (Konfüçyüs Enstitüsü-Çin Kültürünün Başarılı Örneği "Küreselleşme"). *Xinhua*, (2008). <https://www.chsi.com.cn/jyzx/200811/20081103/9654675.html> (30.04.2020).
- “孔子学院：争议中扩张的中国文化机构” (Konfüçyüs Enstitüsü: Çin Kültür Kurumu Anlaşmazlık İçinde Genişliyor). *BBC* (2019). <https://www.bbc.com/zhongwen/simp/world-49631216> (28.04.2020).
- “孔子学院章程” (Konfüçyüs Enstitüsü Şartı), *Hanban*. http://www.hanban.org/confuciusinstitutes/node_7537.htm (21.04.2020).
- “Konfüçyüs Kimdir.” <https://www.felsefe.gen.tr/konfucyus-kimdir/> (18.03.2020).
- “What is Cultural Diplomacy?,” *Institute for Cultural Diplomacy*. http://www.culturaldiplomacy.org/index.php?en_culturaldiplomacy (16.03.2020).
- “Lao Zi (Lao Tzu) Kimdir?.” <https://www.felsefe.gen.tr/lao-zi-lao-tzu-kimdir/> (18.03.2020).
- “Mencius,” *Britannica*. <https://www.britannica.com/biography/Mencius-Chinese-philosopher> (18.03.2020).
- “Military and Security Developments Involving the People’s Republic of China 2019.” *Annual Report to Congress, Office of the Secretary of Defense* (2019):1-123. https://media.defense.gov/2019/May/02/2002127082/-1/-1/1/2019_CHINA_MILITARY_POWER_REPORT.pdf (30.04.2020)
- “Mohizm (Mohism) Nedir?.” <https://www.felsefe.gen.tr/mohizm-mohism-nedir/> (18.03.2020).
- “Shut Down Griffith University's Confucius Institute.” https://www.change.org/p/griffith-university-shut-down-griffith-university-s-confucius-institute?use_react=false (02.05.2020).
- “Sun Tzu.” https://tr.wikipedia.org/wiki/Sun_Tzu (18.03.2020).
- “Taoizm,” *Dünya Dinleri*. <http://dunyadinleri.com/taoizm.html> (18.03.2020).